

9.Číslo/2012

eFFEkt

ČO SA SKRÝVA ZA EVS? • VODA, PÔDA, VEGETÁCIA, ČLOVEK • ZA RÁNA, ZA ROSY, KOZA LÚKY KOSÍ

ÚVODNÍK

Zmena je život.

A tak sme sa rozhodli, že zmeníme na časopise to najviac do očí bijúce, teda názov.

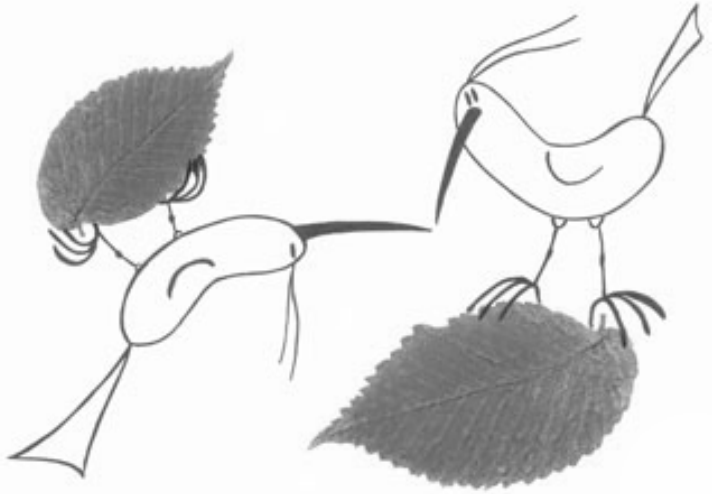
Zo Stromčeka sa stal **eFEEkt**. Nie je to však až taká novinka, lebo história študentského časopisu na FEE sa začala písať práve kúskom zvaným "eFEEkt Burina". Ešte zo snahy študentov banskoštiavnických vyšlo z neho len pár čísel, ale celkom kvalitných. My sme tú Burinu vynechali a keďže slovná hračka s názvom fakulty sa nám páčila, tak... tradá, tu je.

Názov je však len časťou postupnej premeny. V skutočnosti sme sa snažili o zmenu viacerých vecí, či už grafických, teda „na oko“, ale aj obsahových. Dúfame, že sa hýbeme k lepšiemu, veď netreba ustrnúť na jednom mieste.

No a jedným zo spôsobov, ak o v živote zabrániť stagnácii a lenivosti, je aj **dobrovoľníctvo**.

A práve preto sme sa mu rozhodli venovať toto číslo. Konkrétnejšie aktivizmu v organizáciách zameraných na ochranu životného prostredia, keď už sme tí FEE-táci. Chceli sme vedieť, nakoľko „akční“ sme my, ekológovia a environmentalisti. No a ako ukázali výsledky ankety medzi študentmi, len približne každý piaty z vás sa venuje takej bohumilej činnosti, akou dobrovoľníctvo je. A prečo?

Vraj nemáte čas, alebo informácie o možnostiach, kde sa angažovať.

Tak za prvé- nemáte čas? Blbosť. Ten, kto si hovorí, že na niečo nemá čas, si ho naozaj nenájde. Je to vždy o prioritách a motivácii. Tou nemôžu byť v dobrovoľníctve napríklad peniaze. A tu je asi najväčší kameň úrazu. Niektoré skúsenosti sú však nevyčísliteľné, a to človek zistí len vtedy, keď ich začne robiť. Hoc aj zadarmo.

Za druhé- nemáte informácie? Mám pocit, že v dnešnom svete je všetko minimálne na internete. Tak skúste nabudúce namiesto čítania statusov či pozerania videí radšej pobrázdiť stránky rôznych organizácií. Objavíte možnosti, ako žiť naozaj, s ľuďmi rovnakej krvnej skupiny a robiť niečo prínosné. Alebo si prečítajte toto číslo. Aby

ste nabudúce nemohli tvrdiť, že ste nemali informácie...

Viem, že aktivizmus v neziskovkách nie je pre každého a mnohí sa venujú iným zaujímavým činnostiam. No možno sa niektorí v ňom nájdete a za skúšku predsa nič nedáte.

Takže dúfam, že v budúcnosti sa vidíme na nejakom info- stánku, sadení stromčekov, čistení Laníc, a podobných akciách. Možno tým nezachraňujete svet, ale verím, že seba áno. Treba si totiž uvedomiť, že samotný titul Ing. vám prácu nenájde. Škola vám len otvára dvere. A tých je veľa.

Ad'a Uherková

OBSAH:

titulná strana

1	Kosci (Feri Ďuriančík)
2	Úvodník (Ad'a Uherková)
3-6	Dačo sa udialo - Dačo sa udeje (Ad'a Uherková). Anketa (Ad'a Uherková)
6	Rozhovor: Drahomír Stano (Ad'a Uherková)
7-8	Dialektové okienko (Veronika Mizeríková)
9-10	Za ráňka, za rosy, KOZA lúky kosí (Ad'a Uherková)
11-13	Organizácie spolupracujúce s dobrovoľníkmi (ZuSka Burdová)
14	Čo sa skrýva za EVS (Ad'a Uherková)
15-16	Profil absolventa: Zuzka Ištvanová (Vanda Juríková). Poetické okienko
17	Stránky plné zdravia (Vanda Juríková)
18	Bio-nebio: ktoré si vyberieš (Alexandra Foltánová). Vtip od Harryho
19-20	NPR Boky (Ad'a Uherková, Veronika Mizeríková). Projekt čarovné miesta Javoria (Nika Selecká)
20	Voda, pôda, vegetácia, človek (Ivka Kalafusová)
21	Cestopis: Stopom cez Kosovo? Doparoma koho to bol nápad? (KuKo)
22	Pre ľahšiu cestu a tvorivú myseľ (Ivka Kalafusová). Novinky z eko-enviro sveta (Rozália Ilečková, Ad'a Uherková)
23	Osemsmerovky (Rozália Ilečková)
	Komix (Feri Ďuriančík). Redakcia

použité citáty

z knihy: Juraj Briškár: Symetrické pozorovania

REDAKCIA:

(šéf)Redaktori: Ad'a Uherková, Veronika Mizeríková
Ilustrátori: Feri Ďuriančík, Feri Ďuriančík, Feri Ďuriančík
Grafická úprava: Veronika Mizeríková

DAČO SA UDIALO - DAČO SA UDEJE

■ Infodeň na FEE ■

Pri príležitosti začiatku nového akademického roku sme sa rozhodli spraviť na našej fakulte Infodeň, kde sme informovali o o mimoškolských aktivitách a tiež o možnostiach, ako sa do nich zapojiť. Na prízemí pri Copycentre si tak študenti mohli prezrieť vynovené nástenky informujúce o projekte Vymeň BAR za BARiny, o akciách Ekocentra, či časopise Stromček (eFEEkt).

■ Dobrovoľnícky deň: Vymeň bar za BARiny ■

V rámci Dňa dobrovoľníctva 5. októbra sa pracovníci O2 rozhodli venovať svoju pomoc projektu Vymeň bar za BARiny. Spolu s aktívnymi študentmi tak vznikali pod rukami mnohých dobrovoľníkov kamene s mozaikami, ktoré v budúcnosti budú slúžiť ako lavičky, či nový chodník. Ako projekt pokračuje môžete vidieť na vlastné oči v priestoroch za sokoliarňou, alebo si o ňom prečítať a pozrieť fotky na nástenke pri Copycentre.

■ Certifikácia Zelených škôl ■

Dňa 10.10. sa konala najmä v Aule TUZVO Certifikácia Zelených škôl. Certifikát a vlajku Programu Zelená škola obdržalo

34 škôl a doplnili tak počet už existujúcich na 91. Sprievodnými akciami boli rôzne workshopy a tvorivé aktivity, slúžiace ako inšpirácia pre pedagógov. Deň by sa nezaobišiel bez pomoci nemalého množstva dobrovoľníkov z fakulty FEE. V súčasnosti je zapojených do programu 245 škôl, ktorým pomáha 60 konzultantov (aj zo študentov FEE) na ich ceste k získaniu certifikátu.

■ Zakladanie sadu starých a krajových odrôd ovocných drevín ■

11.10 sa na lúke smerom na Hrabiny kopali jamy a kydal hnoj. Myšlienka skrsla v hlave Bruna Jakubca, a tak študenti z predmetu Biotechnika vegetačných úprav pomáhali zrozu jedinečného projektu- budúceho sadu rôznych ovocných drevín, do ktorého sa budú o pár rokov môcť chodiť učiť študenti, naši nasledovníci.

■ Sme na fejsbúku ■

Ekocentrum je na sociálnej sieti Facebook! „Lajkujte“ nás a dozviete sa viac o tom, kto sme, čo sme, ale najmä o chystaných akciách, na ktorých Vás radi uvidíme. www.facebook.com/ekocentrumtuzvo

□ Štvrtkové akcie EkoCentra □

Miestnosť E413 vo štvrtky od 17:00 do 20:00 bude patriť iba našim akciám, na ktorých ste vítaní. Budeme sa snažiť vymýšľať zaujímavé večery plné hier, tvorivosti a možno občas dakej odbornosti. Najbližšie sa môžete tešiť na štvrtok 8.11.

□ Jesenné plodobranie □

V blízkej budúcnosti sa chystá z iniciatívy študentov a EkoCentra už dlhšie avizované plodobranie, teda akcia plná jablčok, hrušiek, oskoruší, tekvic či orechov. Tie sa budú vystavovať, vymieňať, košťovať. Súčasťou budú aj prezentácie známych či menej známych ovocných drevín a ich plodov študentmi.

□ Študentský fotoobjektív □

Ako každý rok, aj tento sa bude z iniciatívy pár ľudí z FEE konať súťaž o najlepšie fotky z rád študentov a doktorandov vo viacerých kategóriách, zachytávajúcích najmä život na fakulte a prírodu cez hľadáček objektivu.

Pre viac info o chystaných akciách sledujte svoje schránky na UIS, fejsbúk EkoCentra a nástenky na prízemí FEE.

Pripravila: Ad'a Uherková

ANKETA

Spravili sme malý prieskum o tom, ako sa venujete dobrovoľníctvu. Tú časť byť medzi oslovenými dostalo 90 študentov FEE. Výsledky nás bohužiaľ nemilo prekvapili, ale aj presvedčili o potrebe tejto témy do časopisu. Ako máte možnosť vidieť nižšie, väčšina- 78% študentov nie sú dobrovoľníkmi v organizáciách. Z týchto „ne-dobrovoľníkov“ 39% uvádza nedostatok času, zvyšok nedostatok informácií či lenivosť. Z tých, čo „dobrovoľníčite“, je potešujúce, že väčšina tak činí v organizáciách na ochranu životného prostredia. Aktivizujete sa najmä v: Pospolitosť pre harmonický život (Zaježová), Slovenský skauting, EkoCentrum (FEE), VLK, CEE Živica, Červený kríž či SOS Birdlife. A čo Vám dáva dobrovoľníctvo? Najmä dobrý pocit, zážitky, priateľov a skúsenosti. Zopár výsledkov, pre lepšiu predstavivosť, je spracovaných nižšie.

Pripravila: Ad'a Uherková

Si dobrovoľníkom v nejakej organizácii?

ÁNO
(22%)

NIE
(78%)

Ak áno, je aspoň 1 z nich zameraná na ochranu ŽP?

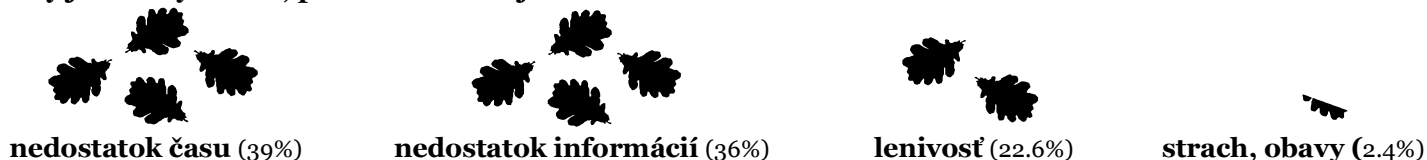
ÁNO
(80%)

NIE
(20%)

Aký je hlavný dôvod, prečo sa nevenuješ dobrovoľníctvu?

„Obľaby ukazujú, aké povznášajúce je zbaviť sa všetkého zbytočného“

— DRAHOMÍR STANO: „ŠTÁTNA A MIMOVLÁDNA ORGANIZÁCIA SÚ AKO MANŽELKA A MILENKA - ÚŽASNE SA DOPLŇAJÚ.“

Ľudia o ňom vravia, že je skvelý rečník, ktorý vie trefne a priamo pomenovať problémy a zároveň si zachováva svoju neodmysliteľnú dávku humoru. Ak sa začítate do nasledujúceho rozhovoru, zistíte, prečo aj riaditeľ prenáša žaby cez cestu a vstáva so spiepkami, aby mohol pokosiť bielokarpatské lúky...

— Dobrovoľníctvo

• **Považuješ sa ešte stále, napriek tomu, že si riaditeľom Správy CHKO Biele Karpaty, za dobrovoľníka? Robíš ešte niekedy „zadarmo“?**

Považujem. V pracovné dni od 7:30 do 15:30 som profesionál, v ostatné časy a dni som dobrovoľník. Niekedy sa to prelína, ale v princípe to vyzerá asi takto. Ak sa myslí práca „zadarmo“ tak, že za ňu nedostávam finančnú odmenu, tak áno - robím ešte aj zadarmo.

• **Kedy si začal „dobrovoľničiť“? Pamätáš si na nejakú udalosť alebo to prišlo tak pozvoľna?**

Dávno a pamätám. Dávno znamená od roku 1977 keď na našej základnej škole v Dolnej Súči (pre neznalých - je to blízko Trenčína, v Bielych Karpatoch) založil sväto Miklas krúžok mladých ochrancov prírody. Bol som vtedy šiestak a odvtedy sa to so mnou ťahá. Tak a tým som popísal aj tú udalosť. Potom to už šlo pozvoľna a nejakú tak samozrejme.

• **Kde si sa najviac angažoval, v akých oblastiach a organizáciách, a na čo konkrétne najradšej spomínaš?**

Za socializmu to bolo SZOPK (Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny) - pracoval som v našej základnej organizácii v Dolnej Súči, trochu aj na škole vo Zvolene. Neskôr, po škole a po evolúcií, som „vnikol“ do novovzniknutého KOZA Trenčín (KOZA = Karpatské ochrannárske združenie altruistov). Odtiaľ som neskôr unikol a s kolegami na pracovisku štátnej ochrany prírody v Trenčíne sme založili v roku 1998 občianske združenie Pre Prírodu (22. apríla - na Deň Zeme). Tam fungujem stále a teraz som sa veľkým oblúkom vrátil aj do KOZA Trenčín.

Čo sa oblastí činnosti týka, všade to bola prevažne taká praktická činnosť v teréne - studničky, orchidey, žaby, lúky, borovice čierne, teda to čo dnes voláme manažmenty druhov a biotopov. Občas sa samozrejme objavilo aj niečo „uletené“, napríklad rozhlasová relácia Biela - Modrá - Zelená v HIT Rádiu. Nikdy však žiadna veda alebo odborné výskumy, na to ja nemám.

Redakcia časopisu eFEEkt po kosení PR Lopeníček s Drahošom

A na čo konkrétne najradšej spomínam? Na ľudí. Aj keď na niektorých už môžem žiaľ iba spomínať.

• **Vnímaš nejaký rozdiel v minulosti a súčasnosti, čo sa dobrovoľníctva týka? Boli ľudia kedysi viac aktívni?**

Vnímam a trochu asi boli. Ale iba niektorí. Mlčiaci väčšina tu bola vždy a starala sa prevažne o to, aby sa mala/mali v rámci možnosti dobre. Od toho deväťdesiateho roku minulého storočia sa výrazne rozšírili možnosti aktivizovania sa, aktívni a schopní ľudia hrajú celosvetovú ligu a preto sa zdá, tu na Slovensku, že ich ubudlo. Myslím, že ich je rovnako veľa a sú skoro rovnako aktívni, len sa tak nejak „rozpŕchli“. Nielen do rôznych ochrannárskych organizácií a krajín, ale aj do rôznych oblastí aktivizmu mimo ochrany prírody.

• **Ako sme na tom teda dnes?**

Otvorili sme sa. A spoločnosť ako štát si priznal, že na všetko nestačí - aj nachovať hladových, aj napraviť zblúdených, aj vychovať nevychovaných, aj uzdravovať chorých, aj dochovať skoromŕtvych... a popri tom ešte aj chrániť prírodu. Tak to štát,

teda my všetci, presunul na aktívnych ľudí s blahosklonným pokynom: „Na, občianska spoločnosť, staraj sa! A ja ti na to dám tie 2% z daní.“

• **Čo najviac ti dalo dobrovoľníctvo? Myslíš, že ti napríklad dopomohlo aj ku tvojej súčasnej práci?**

Tak určite!!! Veď kto by už mohol väčšmi a zmysluplnejšie chrániť prírodu ako riaditeľ Správy CHKO Biele Karpaty?! Ale teraz už vážne. K práci v štátnej ochrane prírody som sa nejakým primotal - robil som ako nezamestnaný na verejno-prospešných prácach na Správe, ako strážca, lesník, krajinár, medzitým ma vyhodili dverami, potom som sa vrátil oknom. No a pred cca ôsmymi rokmi na mňa spadla funkcia riaditeľa, takže už nemusím robiť nič, iba riadiť.

Tie roky dobrovoľníctva, je ich už viac ako tri desiatky, mi dali niekoľko skúseností, ktoré keď ich takto stručne napíšem, môžu zvädzať k rôznym vysvetleniam a poťažmo aj môjmu pranierovaniu:

Prírode škodí iba človek. Konkrétne človek, ktorý neuznáva limity a/alebo nadraduje svoje potreby nad tieto limity. Nie

je jeden, je ich veľa. Možno by som mohol napísať aj väčšina, ale nemám to zrátané.

Príroda si s tým poradí. Život na tejto planéte nezanikne. Smutné je ale to, že našou činnosťou decimujeme populácie až spôsobujeme vymretie desiatok foriem živých organizmov (druhov, poddruhov,...), ktoré si to nezaslúžia, dokonca s nami ani nesúperia o zdroje a neohrozujú naše prežitie. Sú iba dôsledkom situácie z príslovia či porekadla „Keď sa rúbe hora, lietajú triesky.“ My statočne rúbeme tú horu a oni/ony sú tie triesky.

Príroda a svet sa zaobíde aj bez ochrany prírody a ochrancov prírody. Ale s nimi, teda s nami, je to tu veselšie.

• Prečo by mali študenti FEE byť dobrovoľníkmi?

Určite nie preto, že to chcú ich rodičia alebo že je to „cool“. Najskôr asi preto, že v tomvidia zmysel, že ich to baví a robí im to radosť. Lebo ako hovoril jeden klasik „Robme to tak, aby nám to nespôsobovalo stres.“ Tak to nejak bolo, Bruno, však?

Biele Karpaty

• Pôsobíš v Bielych Karpatoch (BK). Ako by si popísal naším čitateľom, ktorí nikdy v tomto kraji neboli, jeho charakteristickú črtu?

Všetko je na googli. Kto tu nikdy nebol, ten si klikne Biele Karpaty a hneď je v obraze. Takže tak by som im ich namaľoval, keby som to vedel. Ty si ale chcela, aby som ich popísal. Písať, na rozdiel od maľovania, viem a tak ich popíšem takto: Biele sú nie preto, že by sme tu nemali farebných alebo mali nejakú viac rasistov ako inde. V Bielych Karpatoch som sa s rasizmom veľmi nestretol, lebo tento kraj dlhodoformovali rôzni vyhnanci a vydedenci. Žijeme na hranici s Českom a vieme, že aj za hranicou žijú normálni ľudia. Teda aj nenormálni - tak ako u nás. A táto pestrosť v ľuďoch, aj keď štatisticky tu žijeme v podstate len Slováci jak repy, sa prenáša aj do pestrosti prírody. Alebo je to naopak? Jednoducho Biele Karpaty sú mozaika. Sú puzzle, kde momentálne vypadlo niekoľko dôležitých dielikov. Sú ľudia a príroda, ľudia v prírode a tak trochu aj ľudia pre a proti prírode. No a nie sú tu žiadne vysoké a strmé kopce, pekné dlhé hrebene, zurčiace bystrinky a hučiace vodopády. Zato sliviek a oskoruší sa vie urodíť dosť, motýle a kučky ešte lietajú a orchidey ešte kvitnú. Nie lykožrútové smrečiny ale nudné bučiny. Nie milé medvedie a vlčie rodinky ale krvilačné infikované kliešte. A hádam už toho písaného ospevovania aj stačí, veď ma za to majiteľia turistických rezortov ani neplatia.

• BK sú odpradávná spojené s ľudskou činnosťou. Darí sa dnes udržiavať túto kultúrnu krajinu? Sú ešte stále ľudia, ktorí tu tradične hospodária?

Sú, ale menej, starší, nevládnejší. My, teda ako dobrovoľní a profesionálni ochrancovia, sa ich snažíme zastúpiť aspoň v maloplošných chránených územiach a na genofondových plochách, ale dobre vieme, že to nie je celkom to, čo krajina potrebuje a očakáva.

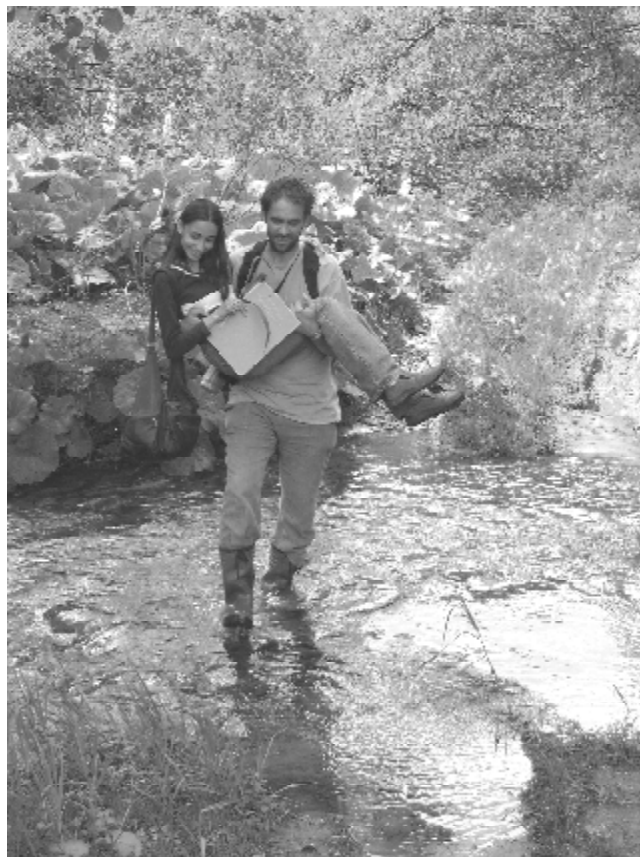
Samozrejme, pribúdajú aj mladí, neskúsení, hľadajúci a skúšajúci. Obyvatelia, v lepšom prípade gazdovia. Zdá sa, že čím horšia ekonomická situácia, tým viac ľudí dokáže v krajine realizovať zmysluplné aktivity. Pár príkladov? Proším. Nie sú peniaze - nie sú štvorkolky. Ale sú obyčajní turisti. Nie sú peniaze - nie sú nájomné víkendové rezorty. Je málo chalúp. Ale sú opravené a prerobené domy v dedinách a na kopaniciach. A využívané stodoly a chlievy. Nie sú peniaze - nie sú plné kontajnery a jarky plastových obalov od cudzokrajných exkluzívnych laskomín. Ale sú obrané jablone, liesky a šípové kríky.

• Vraj sú bielo-karpatské lúky jednými z druhovo najbohatších spoločenstiev, a to nielen na Slovensku, ale aj vo svete. Čomu to pripisuješ?

Aj tu si trafila klincom po hlavičke, šikovná si ty redaktorka. A pripravená. Ja to pripisujem hlavne zarputilosti a odbornému fundamentu zástupov botanikov, ktorí tie rastlinky objavili, zrátali a presvedčili najskôr odbornú verejnosť a potom aj laickú, že to tak je. A teraz sa to tak nejak udržiava a šíri aj samo, toto povedomie. No a potom sa môžeme baviť ešte aj o kosení, mozaikovosti, rozdrobenej majetkovej držbe, flyši, penovoch, tečení pôdy, pase-ní, lúko-sadoch, hranici Panonika a Karpatika, úhoroch, jednokosných a viackosných lúkach a kadečom inom, čo na to malo a má vplyv, ale sa baviť nebudeme. Viac sa o tom môžu prípadní obaja záujemcovia dozvedieť na každoročných exkurziách, ktoré na jar do rozkvitnutých bielokarpatských lúk organizujeme.

• Ako je to s ochranou prírody v Bielych Karpatoch? Si spokojný so súčasnou rozlohou chránených území a ich stavom? Alebo by to mohlo byť lepšie?

Snažíme sa. Vyhlasujeme, rušíme, rozširujeme, sprísňujeme, povoľujeme. Žije to. A hlavne - tu sa spravidla vieme dohodnúť. S majiteľmi, užívateľmi, obcami, lesníkmi, poľnohospodármi, správcami povodí, rybármi, poľovníkmi. Ale ako sa hovorí - vždy to môže byť lepšie. Hlavne v prístupe nášho zriaďovateľa - teda štátu. Tam by to malo byť vo vzťahu k chráneným územiám lepšie zhruba o 99%. A nielen o nelesné, aj keď tam je to najvypuklejšie. Lebo sa môže stať, že aj takých fanatikov, ako sú na Správe CHKO Biele Karpaty to prestane baviť plátať ako sa dá a potom už budeme iba zmenšovať a rušiť a rušiť. Bez predmetu ochrany nieto zmysluplného chráneného územia. Bez starostlivosti (spravidla) nie je predmetu ochrany. Tak to je. Teda aspoň v Bielych Karpatoch. Je to potom len taká európska hra na pravidlá, monitorin-gy, reporty a odporúčania najlepších praxí. Najlepšia prax je pribiť kozu ku kolíku nech sa pasie a zatiaľ si pokosiť, dorobiť a zviezť trocha sena, aby mi tá koza v zime neumrela hladom. Alebo na jeseň vypáliť trocha dreva z medze na kúrenie - ale tak, aby aj medza ostala, aby aj susedovi ostalo a aby som v zime nezamrzol, ale ani nevykuroval vesmír.

Starostlivosť o absolventky environmentalistiky v praxi

• Čo ti najviac učarovalo na tomto kraji?

Neučarovalo mi nič. Teda, posledne som bol „na vetvi“ z jednej oskorusy, ktorú sme vysadili s Vladom Mertanom a Paľom Devánom ešte kedysi dávno na Grúni v Novej Bošáci. Stále sa nejako nevedela rozbehnúť, zdalo sa že vykape. Niežby som na ňu nemyslel, ale bál som sa ísť pozrieť na svoje mŕtve dieťa. No a minulý víkend sme náhodou išli s frajerkou cez to miesto a čo nevidím - tu je! a O meter vyššie ako ja. Teda nie frajerka, ale tá oskorusa. To je blažený pocit. Niečo ako nájsť modrý maurícius.

Ale čo sa týka učarovania, tak učarovaný nie som. Ja som sa tu v podstate narodil, aj keď v Dolnej Súči som stále za cudzár, lebo sme sa sem presťahovali až keď som mal tri roky. Ja sa však považujem za miestneho, za Súčana a „bielokarpatana“, a ako taký má človek tendenciu vidieť skôr tie nedostatky a chyby. Ale už som zase taký starý, aby som sa vedel pozrieť aj z nadhľadu a vidieť to čarovné. Sprewádzal som už zopár cudzincov či odborníkov - krajinárov, architektov, ovocinárov, tak som sa o tom čarovnom, jedinečnom a neopakovateľnom od nich niečo dozvedel.

—Aktivity

• Prečo je dôležité a potrebné mať okrem štátnej organizácie akou je Správa CHKO aj mimovládnu organizáciu (Pre prírodu, KOZA), ktoré majú pole pôsobnosti väčšinou na tom istom území?

Ja si myslím, že je to o dopĺňaní: štátna organizácia niečo môže a niečo nemôže. Niečo dokonca nesmie. Ako dobrovoľníci zase môžeme niečo iné a niečo iné nesmieme. Je to ako mať auto a bicykel, manželku a milenkú - úžasne sa to dopĺňa. Opäť tá mozaika či puzzle. Chýba nám však taká nejaká kontrola či inšpirovanie, lebo nie je žiadnym tajomstvom, že Správa, PP a KOZA sú dosť personálne prepojené. Žiaľ ľudí je síce na Slovensku veľa, ale takých čo by chceli a mohli robiť v ochrane prírody je máličko a ešte takých, čo by chceli, vedeli a vydržali robiť v dobrovoľnej ochrane prírody - tých je „ako šafrán“.

• Viem, že z iniciatívy OZ Pre prírodu ste rozbehli projekt „Urob dobrú vec, kúp si poniklec“. Ako sa mu darí? A opíš ho zároveň trochu tým, čo si poniklec ešte nekúpili.

Darí sa mu toľko, koľko energie doň vložíme. Je nás dosť málo (ale nesťažujem si, ani Živé kvety si nesťažujú) a spravidla sa vždy objaví niečo akútnejšie. Ale celé dve percentá z daní za tento rok a výnosy z príspevkov a symbolických listov vlastníctva idú na tento účel.

A čo je tým účelom? Výkup nelesných chránených území alebo genofondových plôch, o ktoré sa majitelia nevedia a štát nechce/ nevládze postarať do vlastníctva nášho občianskeho združenia. Takto už vlastníme niekoľko hektárov v Prírodnej rezervácii Bekovské Skalice (=PR, ale to všetci FEEáci vedia, čo znamená) a máme prenajatých desiatky hektárov v Tematínskych vrchoch a aj na tých Beckovských Skaliciach.

Prvotným cieľom je výkup PR Kobela pri Novom Meste nad Váhom s významnou populáciou poniklecov. Každý kto prispeje 10 € získa symbolický list vlastníctva. Keď budeme mať dosť peňazí, kúpime Kobelu od urbáru. Teda niečo ako VLK a jeho územia. Akurát že VLK územia vykúpi a potom sa o ne stará tak, že sa nestará a my sa staráme tak, že sa staráme - kosíme, hrabeme, vysádzame staré ovocné sorty, pílme agáty a tak podobne.

V rámci združenia Pre prírodu, kde sa angažuješ, však neriešite iba ochranu bielokarpatských lúk. Každoročne na jar, pri migrácii obojživelníkov sa napríklad robí „žabie taxi“, aby tisíce žiab neskončili pod kolesami áut. Prečo ste sa rozhodli venovať aj takýmto aktivitám?

Prečo? Lebo bolo treba. A nikto iný sa tomu nevenoval. Podnikatelia to volajú tuším „voľný segment trhu“. Akurát my na tom nezarábame, ale do toho investujeme - spravidla cudzie peniaze a náš čas a energiu.

Aj celé Pre prírodu vzniklo v podstate tak, že „bolo treba“. KOZA nestíhala robiť veci mimo Bielych Karpát a v Považskom Inovci a pri Váhu nám zarastali lúky, umierali žaby na cestách a diaľnici, zazemňovali sa a vy-

sychali liahniská, ľudia vozili smeti kade-tade, hrozilo, že budú zastavané Hôrčanská a Hrádocká dolina, borovice čierne zarastali neplodné plochy v Tematínskych s unikátnou biodiverzitou a tak podobne. Vilkovi Maslovi ochrancovia z Beckova na všetko nestačili, tak sme sa „trocha heclí“. A vydržalo nám to už skoro pätnásť rokov. Našťastie, aj tým Beckovčanom. Tým ešte dlhšie.

• Aké úspešné projekty máte za sebou v rámci združenia?

Sú vypísané na našej internetovej stránke www.preprirodu.sk. A ja ich mám rád všetky - je to ako s deťmi. Niečo mi dali dokonca aj tie neúspešné - „nenarodené“. Dosť som sa pobavil na hodnotení a nepodporení nášho projektu organizáciou GEF. Odporučili nám spojiť sa s nejakou silnejšou regionálnou organizáciou. Zábava hlavne preto, že v regióne žiadna silnejšia EMVO ako Pre prírodu nepôsobí.

Dosť sme sa zviditeľnili ale aj vyštavili na „Mikroregiónoch“. „Anura-Caudata“ alias „Žabie TAXI“ už ťaháme skoro desať rokov a ľudia to majú radi. Veľmi dobrý tím sa zišiel na „Vláre“. Veľa sme dokázali urobiť na „Beckovských Skaliciach“ a na „Tematínskych kopcoch“. Úplná paráda bolo „Ten For Nature“, len škoda, že nepokračuje. A z tých najnovších je taký najviditeľnejší a najreprezentatívnejší „Okolo Vršatca - koruny Bielych Karpát“. To bola rekonštrukcia náučného chodníka. Za málo peňazí veľa muziky. Aj od Zdenky Prednej - ďakujeme.

Ale tie názvy v úvodzovkách, to nie sú úplné názvy projektov, to sú také pracovné skratky. Viac je ojaz na tom internete.

Inštruktáž kosenia priamo od majstra

• Čím žiješ tieto dni? Čo sa chystá?

Ako v ochrane prírody? Teším sa, že sme pokosili a pohrabali všetko čo sme chceli, čo mal Vlado na zozname. Chystáme projekt na záchranu starých ovocných sort v spolupráci so švajčiarskym partnerom Pro Specie Rara a vašou fakultou. To bude paráda, keď to vyjde a získame grant zo švajčiarskeho finančného mechanizmu. Rozbiehame veľký projekt LIFE+ na záchranu motýľov (spolu s partnermi z Čiech a BROZ z nášho hlavného mesta). Ale ide to ťažko, v podstate už meškáme dva roky. To ako profesionálne.

A amatérsky sa snažíme v Pre prírodu tiež rozbehnúť jeden väčší ochranársky projekt - volá sa Bielokarpatské lúky. Z Nadácie Ekopolis nám v zdôvodnení, prečo sme v minulom výberovom kole neuspeli napísali, že jedným z kladov projektu je aj „progresívne modelové riešenie“. A to sa podľa mňa dnes už vidí veľmi zriedka. Zvlášť v takej konzervatívnej oblasti aktív, akou je ochrana prírody. Takže by bol hriech, nepokúsiť sa takýto projekt zrealizovať.

Kto to zjedol posledný kúsok koláča?

Pripravila: Ad'a Uherková
Foto: Rastislav Staník,
archív Drahomír Stano

DIALEKTOVÉ OKIENKO

V tomto čísle, ktoré okrem iného približuje dobrovoľníčenie v krásnom kraji Bielych Karpát, sa pozrieme na dialekty z tohto kúta Slovenska, na rôzne západňarčiny, najmä však z okolia Trenčína a Bánoviec. Pretože ani domáci poriadne netušia, aký prekvapivo bohatý tento región na dialekty v skutočnosti je.

- **vyše:** viac
- **(v)čil, (v)čilek(a):** teraz
- **trigovica, bumbajka:** mikina
- **hintam, hin, hinek:** tam
- **hinten, hintá, hinto:** ten, tá, to
- **(v)loni, (v)lani:** minulý rok
- **chrapa, žgaňa:** ústa
- **táčky:** fúrik
- **ňehet:** necht
- **prašina:** hlava
- **rajdina:** ľahká žena
- **nachňapaný:** opitý
- **žufaňa:** naberačka
- **varaca, varačka:** varecha
- **vechet:** špongia na riad
- **čvangla, čvachta:** noha
- **škarbále:** topánky
- **cajgel:** bicykel
- **kmín:** rasca, zlodej
- **ukmíniť:** ukradnúť
- **zgebnúť:** zomrieť
- **steť:** chcieť
- **upískať:** ušpiniť
- **pošmochtať sa:** pocikať sa
- **dnuter:** dovnútra
- **baštrngovať:** manipulovať
- **udi!** : uhni! odpáľ!
- **neni som:** nie som; Neni som v škole, neni som hladný
- **„pri“:** idem pri bar, pri školu, pri okno, pri vodu, pri Váh

Pripravila: Veronika Mizeríková

ZA RÁNKA, ZA ROSY, KOZA LÚKY KOSÍ

Predposledný júnový víkend sa kosili bielokarpatské lúky na Grúni, za Novou Bošácou. Potichu, bez zvuku motorových kosačiek. A zadarmo, len za dobrý pocit. Dobrovoľníci a priaznivci O.Z. KOZA (Karpatské ochrannárske združenie altruistov) si popritom stihli kosy aj nakuť, napiecť čerešňovo-ríbezľové koláče, podojiť kravičku či spoznávať bylinky. Našťastie o to môžem podať informácie z prvej ruky. Z tej, na ktorej som mala mozol' z kosenia...

Kosačkou sa dnes nekosi

„Myšlienka zorganizovať víkendovú brigádu v „tradičnejšom“ duchu vznikla na stretnutí časti „starých KOZA-kov“ niekedy v januári - februári tohto roku na Grúni. Viedli nás k tomu rôzne dôvody, ale najčastejšie sa spomínal úbytok ľudí na jednotlivých aktivitách a hlavne chýbajúci noví mladí ľudia“, vraví Drahomír Stano (Drahoš), člen O.Z. KOZA, O.Z. Pre Prírodu a zároveň riaditeľ CHKO Biele Karpaty.

Kosecká víkendovka tak naozaj združila okolo 24 mladých ľudí, či už vekom alebo duchom. Medzi nimi bola aj Zuzka Dorotová, Trenčanka a študentka Techniky ochrany životného prostredia v Košiciach: „Na víkendovku som prišla preto, že viem, že tam vždy stretnem spriaznené duše z rôznych zákutí našej krajiny. Nie sú to nijakí „blázniví hippiesáci“, ako by si pomyslel nezainteresovaný človek z vonku, ale zväčša vzdelaní (mestskí) ľudia, ktorí majú úplne rovnaké názory a cítenie ako ty – ja, pretože inak by sa tam jednoducho nemali dôvod stretnúť“.

Všetkých nás na Grúni teda spájala láska k prírode a chuť k práci. No a tieto dve veci sa dajú krásne prepojiť napríklad v starostlivosti o kvetnaté lúky v Bielych Karpatoch. Tie svojou veľkou druhovou bohatosťou na malých plôškach prevyšujú slovenský priemer a rastú na nich tiež chránené orchidey.

Jedna z nich, Vstavač obyčajný (Orchis morio) sa nachádza v PP Lopeníček a na to, aby rástol, potrebuje pokosenú alebo spašenú lúku. V minulosti pri častom obhospodarovaní lúk nebol s tým problém, avšak dnes, keď sú lúky často opustené, musia sa zapriahnuť motorové kosačky, alebo ešte lepšie, dobrovoľníci.

A to takí, čo sa neboja vstávať o pol piatej ráno. Toto bola moja prvá víkendovka, takže keď som sa čas budička večer predtým dozvedela, asi trikrát som sa uisťovala, či si z nás nestriehajú a naozaj mám vstať v takom nekresťanskom čase. Nezávislé zdroje mi to bohužiaľ potvrdili. Počas dňa som

ale neľutovala – ranné vtáča naozaj ďalej doskáče. A za ránka, za rosy, aj veľa pokosí. Keď sme si rozdelili Lopeníček medzi všetkých koscov a kosačky, rýchlo to odsýpalo. Niektorým to šlo od ruky, iní sa zo začiatku trápili, kým zistili, „ako na vec“. Nič to, že to nebolo dokonalé, aspoň sme vytvárali mozaiku z rôzne pokosených častí. A príroda má predsa rada diverzitu! Bolo počuť len tiché šušťanie trávy a občasný zvuk oslíčiek. Aká príjemná zmena oproti hlučným kosačkám, čo bzučia pod oknami. A navyše, taká kosba je príjemná relaxačná činnosť a aj akési napojenie sa na našich predkov a tradície.

Najlepšie chutí obed ma pokosenej lúke, a to luxusný – čerstvý chlebič, nátierky, jabĺčka a keksíky. No o desiatej ráno sa jedlo ešte ani obedom nedá nazvať, hoc tak človeku príde – aké nezvyčajné, ešte celý deň pred nami!

Bylinky, kravka a koláče

Niektorí si zvyšok dňa trochu skrátili odpočinkom. Po návrate na náš stacionárterennu stanicu CHKO Biele Karpaty, sa

Ku kravičke treba pristupovať s rešpektom a vďakou za mliečko, čo nám dáva

začali zapíňať tienisté miesta pod stromami a kosci oddychovali pri zvukoch kladív. Totižto tí, ktoré ešte nemali dosť práce, nakúvali kosy pod dohľadom pána majstra, aby tak boli súce aj pre ďalšie lúky.

Medzičasom v kuchyni kyslo cesto, predzvest' večerných koláčov. Šéfkuchárkou dňa bola Katka Devánová, botanička z Trenčianskeho múzea. Podvečer sme teda jej vedomosti využili aj na krátku prechádzku po okolí a spoznávanie a zber rastlín, najmä tých liečivých (ktorých je vlastne väčšina...). Výsledkom tak bol neskôr v kuchyni pri koláčoch sušiaci sa nechtík na prečistenie, repík na poranenia a zápaly, či betonika proti urieknutiu.

V rámci prechádzky sme sa napásli na lesných jahôdkach pod mohutnými jarambinami oskorusami. Tieto staré ovocné stromy majú svoje čestné miesto v Bielych Karpatoch, sú pamätníkmi stáročnej prítomnosti človeka v krajine, no zároveň miznúce. Málokto ich dnes sadi a ťažko sa rozmnožujú. Preto pohľad na tieto solitéry v krajine poteší. A ešte viac, keď sa na jeseň pod nimi dajú pozbierať sladké hniličky.

To mi pripomína – ako výletníci sme vyhľadli, a preto hor sa na koláče! Ak sme neupiekli aspoň 8 plechov, tak ani jeden. Veď cesto vo veľkom lavóre sa malo premeniť na dobroty pre všetkých zúčastnených, ktorých nebolo málo. A tak našimi rukami, najmä tými ženskými, vznikali koláče s tvarohom, ríbezľami aj čerešňami, posypané mrveničkou a tak dokola.... V trúbe sa striedali ako na bežiacom páse a postupne mizli v spokojných bruškách.

Niektorí pri ich jedení zrazu povedali „Cítim kravičku“. To bol znak, že došli tú od susedov. Výprava na dojenie sa tam vybrala pred večerou a vyskúšala si, že to nie je len tak, a treba si dávať pozor, lebo kravka vás aj kopne, keď si „nesadnete“. Všetci však vyviazli živí a zdraví a vyskúšali si, ako chuť mliečko priamo zo struku. Veru, nie je to nízkoťučné zo supermarketu...

Jánska noc s čítaním o tradíciách

Tajomstvá Jánskej noci

Keďže bola Jánska noc, nechýbal oheň. Sme však minimalisti a v rámci dobrovoľnej skromnosti sme mali len taký ohníček...ale aj tak to bol čarovný večer. Drahoš nám predčítaval tradície, ktoré sa na Jánsku noc robievali. Niektorí z nás si potom dali pod vankúš 9 druhov bylín, a čakali, čo sa im bude snívať...teda nám, keďže som aj ja chcela vyskúšať čaro noci a byliniek-ešteže sme ich v ten deň zbierali! Aha – a výsledok? Nič...ale bola to zábava.

Robíme aj v nedeľu

Nedeľa bola dňom odchodu a tak sa detváky začali postupne vytrácať. Verní kosiči však zostali ako najdlhšie mohli a keď už tá nedeľa je dňom odpočinku, tak sme si dopriali spánok „až“ do siedmej. No a potom sme schytli kosa ešte na chvíľu... čakal na nás ovocný sad a lúčka v PP Grúň. Vydržali sme však len dokiaľ slnko nebolo príliš vysoko. Darmo, kto neskoro chodí, na slnku sa pečie.

Drahoš zhodnotil naše víkendové kosenie slovami: „Na to, že mnohí držali kosu prvý krát v živote v ruke, sú to slušné výkony, aj keď niektoré časti vyzerali skôr „požužlané“ ako pokosené. K nezaplateniu je každá skúsenosť, napríklad, že na kose sa dá ozaj porezať (a preto s ňou treba narábať opatrne) alebo, že nenakutá a nenabrúsená kosa kosí oveľa horšie a ťažšie, ako dobre nakutá či správne pobrúsená“.

že nie posledná. Kombinácia príjemných ľudí, činností a krásneho prostredia budú mať určite na svedomí moju účasť na ďalších akciách.

Podobný názor zdieľal aj „kosec“ Rastislav Staník, špecialista pre tvorbu a ochranu krajiny na Odbore starostlivosti o mestské ŽP v Žiline (SAŽP): „Táto víkendovka bola skutočne prínosná. Jednak z hľadiska manažmentu chránených plôch, ktoré sú závislé práve na odstraňovaní biomasy z lúk a to v súčasnosti nie je jednoduché, jednak z dôvodu zmien vo využívaní krajiny a tiež z dôvodu prísnych podmienok ochrany týchto plôch. Páčilo sa mi tu aj vďaka sociálnej interakcii a tiež učeniu sa novým zručnostiam. S radosťou sa zúčastním ďalších podobných akcií.“

A ako dodáva účastníčka Zuzka: „Dobrovoľníctvo je o tom, robiť niečo, čo ťa baví s tým, že ťa ani nenapadne, že by si z toho mal profitovať- jednoducho ti to príde prirodzené, príjemné a obohacujúce. Ak niekto nie je tejto povahy a za všetkým hľadá iba zisk, tak vedzte, že ten je nie vždy v podobe papierových alebo kovových eur, ale v podobe priateľstiev na celý život, nenapodobiteľných zážitkov a skúseností. A pre ženy bažiacie po narobení sa vo „fitku“ pridám ešte výhodu narodenia sa na slniečku, so zmysluplnejším vybitím energie a vypätím tých správnych svalov, obohatených o vidiecky vzduch.. no, nevidím negatívum!“

Pripravila: Ad'a Uherková
Foto: Rastislav Staník,
Ljubo

No a aby sa to dotiahlo do konca, tak tí, ktorí odchádzali poslední, ešte pohrabali cestou domov lokalitu Lopeníček a odviezli seno. Trvalo to síce dlhšie ako s traktorom, ale ako dodáva Drahoš: „Ani táto práca a skúsenosť nebola kontraproduktívna. Každý si znova uvedomil, aká je technika efektívna ale aj citlivá na rôzne vplyvy“.

Nevidíme negatíva

Hoci to bola moja prvá víkendovka, verím,

Pozrite sa na ten krásny kraj

ORGANIZÁCIE SPOLUPRACUJÚCE S DOBROVOĽNÍKMI

Každý jeden z nás sa môže ľahko stať dobrovoľníkom, chce to len trošku voľného času a chuť robiť dobrú vec a zadarmo. Vlastne nie je to úplne zadarmo, získaš kopec skúseností, zážitkov, nových priateľov a dobrý pocit. Neveríš? Skús si to, vyber si čo ťa najviac zaujíma a kontaktuj osobu, ktorá má na starosti dobrovoľníkov a uvidíš. Ver či never, teraz počas štúdia na vysokej škole máš jedinečnú príležitosť a čas aby si sa stal dobrovoľníkom.

• Priatelia Zeme - SPZ

Pôsobia od roku 1996 ako neziskové občianske združenie, chrániace životné prostredie, prírodu na Slovensku, aj v európskom kontexte. Zameriavajú sa na 2 témy: minimalizáciu znečisťovania prostredia odpadmi a toxickými látkami. Okrajovo sa venujú aj podpore udržateľných riešení ďalších ekologických problémov a ich ekonomickým a sociálnym súvislostiam. Pracujú na zastavovaní činnosti škodlivých pre ľudí a prírodu, ale hlavne vytvárajú a realizujú pozitívne udržateľné riešenia v prospech budúcich generácií a ostatných foriem života. Budete mať možnosť podieľať sa na aktivitách jednej z najplyvnejších environmentálnych organizácií na Slovensku aj vo svete. Je len na Vašich schopnostiach a záujme, s čím a v akom rozsahu sa rozhodnete pomôcť - na veku a vzdelaní nezáleží. Spektrum prác je veľmi široké od tých najjednoduchších (maľovanie transparentov, balenie obálok, práca s PC, zbieranie podpisov pod petície...) až po tie najzložitejšie (informačné aktivity, preklady, výskum, analýzy...) spz@priateliazeme.sk

• Greenpeace

Nezisková mimovládna organizácia ochrancov životného prostredia aktívna vo viac ako 40-tich krajinách sveta. Celosvetovo aktívni v nasledovných oblastiach: Klimatické zmeny, Bezpečná energia, Toxické znečistenie, Ochrana svetových pralesov, Ochrana oceánov, Udržateľné poľnohospodárstvo, Mier a odzbrojenie. Greenpeace bojuje proti ničeniu životného prostredia od roku 1971, kedy malá loď na palube s dobrovoľníkmi a novinármi vplávala na Amčitku v Aljaške - miesta, kde vykonávali USA testy jadrových zbraní. Tradícia založená na prinášaní svedectva z miest, kde sa páchajú krivdy na životnom prostredí a na priamych nenásilných akciách brániacich prírodu sprevádza organizáciu dodnes. Na dosiahnutie cieľov využívajú výskumy, diplomáciu ako aj priame nenásilné akcie s cieľom upozorniť na problémy a dotlačiť kompetentných k ich riešeniu. Ako dobrovoľník máš možnosť zapojiť sa do celej rady aktivít, záleží iba na tvojej preferencii, časových možnostiach a schopnostiach, napr.: účasť na nenásil-

ných protestných akciách, upriamovanie pozornosti na akútne problémy a mobilizácia svojho okolia k činom, cyberaktivizmus, organizovanie a účasť na infostánkoch, tematických informačných turné, festivaloch, organizovanie fotografických výstav, spracovanie internetových prieskumov, realizácia prieskumov v teréne, preklady a korekcie textov, foto a video dokumentácia a ich spracovanie, organizovanie a účasť na tréningoch a táboroch, pomoc s administráciou kancelárie, balenie a rozposielka zásielok, zbieranie podpisov pod petície, výroba transparentov, plagátov a odznakov k akciám. katarina.nikodemova@greenpeace.sk

• OZ Pre prírodu

Združenie vzniklo presne na Deň Zeme 22. apríla 1998, ako funkčné spojenie dobrovoľníkov, profesionálov a verejnosti, ktorí spoločne chránia prírodné hodnoty stredného Považia. Poslanie naplňujú rôznymi aktivitami a projektmi: praktická starostlivosť o najcennejšie časti prírody; výkup a prenájom pôdy v chránených územiach; záchrana ohrozených druhov rastlín a živočíchov; každoročné Žabie Taxi; starostlivosť o vzácne a chránené dreviny; environmentálna výchova a vzdelávanie; publikačná a propagačná činnosť; obhajoba občianskych záujmov; regionálna a medzinárodná spolupráca; vypracovanie odborných dokumentácií, atď. preprirodu@gmail.com

• Združenie Slatinka

Aktivity vyvíja najmä vďaka dobrovoľníckej práci svojich členov a sympatizantov. Ich partnermi sú občania v regióne, samospráva a orgány štátnej správy, mimovládne organizácie aj akademické inštitúcie. Združenie pracuje nezávisle od záujmov politických a hospodárskych subjektov. Absolventi môžu získať nové zručnosti a vedomosti prostredníctvom absolventskej praxe, ale aj pracovať počas štúdia. Cieľom prioritného a dlhodobého projektu je záchrana a oživenie dedinky Slatinka, zapájanie sa do rozhodovania o využití prírodných lokalít v meste Zvolen a okolie, čistenie Laníc, envirovýchova, atď. slatinka@changenet.sk

• OZ Pangaea

Sústreduje sa najmä na zvyšovanie environmentálneho povedomia verejnosti a na aktívnu ochranu prírody. Ponúkajú konzultácie v oblasti záhradníctva a permakultúry, navrhujú a realizujú ekozáhrady. katarina.tuharska@gmail.com

• OZ Prales

Je dobrovoľníckym, nepolitickým združením všetkých ľudí, ktorí majú záujem byť nápomocní pri vytváraní a ochrane pozitívnych javov v krajine, zvyšovaní environmentálneho povedomia ľudí, ochrane kultúrneho dedičstva našich starých otcov. Spája odbornú a laickú verejnosť, v organizácii sa realizuje množstvo mladých nádejných vedcov, osvietencov a ľudí plných entuziazmu. Prales je OZ pôsobiace najmä na strednom Slovensku. Aktivity: výskumné v oblasti ornitológie a ekológie, napr.: nároky tetra hlučáňa na prostredie, vplyv stanovištných faktorov na lesné ornitocenózy v podmienkach Lučanskej Malej Fatry, preferencia podmienok prostredia jariabka hôrneho v Slovenskom rudohorí, výskum ovocných sádov na Krupinskej planine; praktické, napr.: kosenie lúk, hrabanie sena, environmentálna výchova, atď. Členovia a dobrovoľníci sú najmä absolventi a študenti našej fakulty. ozprales@gmail.com

• LZ Vlk

Lesoochranárske zoskupenie Vlk pôsobí na celom Slovensku ale hlavne na východnom Slovensku. Hlavný projekt: Kúp si svoj strom: Súkromná rezervácia Vlčia, záchrana jedľovobukového lesa v Čergovskom pohorí na východe Slovenska. Ako dobrovoľník môžeš robiť pravidelný monitoring lesov a rezervácií, zúčastniť sa brigády v lese, zbierať podpisy pod petíciu, pomáhať na infostánkoch, či podať pomocnú ruku v kancelárii (VLK Východné Karpaty alebo centrála v Tulčíku). alfa@wolf.sk

• SOSNA

Ekologické vzdelávacie centrum SOSNA sídli 12 kilometrov od Košíc v Družstevnej pri Hornáde. Služi ako funkčná ukážka ekologickej, zdravej, estetickej, nízkoenergetickej a nízkorozpočtovej budovy s prírodnou záhradou. Ekocentrum je plne funkčné a celý jeho komplex s prírodnou / organickou záhradou predstavuje návštevníkom inšpirujúce ukážky „ako sa to dá inak“ a zároveň funguje ako tréningové a školiace stredisko pre aktivity: prednášky, kurzy, výstavy, semináre, exkurzie a pod., týkajúce sa ochrany vôd a povodia, ekologických domov a stavebných materiálov, prírodných záhrad, pestovania bez chémie a trvalej udržateľnosti v praxi, kurzy prírodného staviteľstva, akcie pre dobrovoľníkov, detské krúžky aj umelecko-zážitkové akcie. silvia.sosna@gmail.com

• OZ KOZA

Je regionálne pôsobiacim, čisto dobrovoľníckym ochranárskym združením. Hlavnou činnosťou je praktická starostlivosť o chránené územie Bielych Karpát. Od vzniku v roku 1992 sa do jej práce zapojilo už cez tisíc dobrovoľníkov z celého Slovenska, predovšetkým z radov stredoškolskej a vysokoškolskej mládeže. Každoročne usporadúva letné pracovné tábory a jarné i jesenné víkendové brigády. Akcie sú zamerané predovšetkým na kosenie a hrabanie cenných lúčnych rezervácií a poznávanie výnimočných prírodných hodnôt regiónu. Odborným partnerom KOZA je Správa CHKO Biele Karpaty. anino@smnd.sk

• Priatel'ia Zeme- CEPA

Občianske združenie, ktorého poslaním je chrániť prírodu a krajinu, presadzovať sociálnu a ekonomickú spravodlivosť, podporovať vyvážený rozvoj regiónov a posilňovať účasť občanov na rozhodovaní o veciach verejného záujmu. Združenie vyhľadáva, podporuje a aktivizuje občanov a ich skupiny, rozvíja zručností a schopností svojich členov, pomáha vidieckym samosprávam pripravovať a realizovať projekty, ktoré podporujú trvalo udržateľný rozvoj a vyvíja osvetovú, publikačnú, konzultačnú, informačnú a vzdelávaciu činnosť. Pôsobia na miestnej, regionálnej, národnej i medzinárodnej úrovni. Organizácia má sídlo na Ponickéj Hute a pobočky v Banskej Bystrici a v Bratislave. cepa@priateliazeme.sk

• BROZ

Zamerané predovšetkým na praktickú ochranu prírody a na podporu trvalo udržateľného rozvoja v oblasti západného Slovenska. Hlavným cieľom je ochrana a obnova prírody Bratislavského regiónu, najmä v Podunajsku, Malých Karpatoch a na Záhorí, ale aj v samotnej Bratislave a príležitostne aj v iných lokalitách Slovenska. Vychádzajú z doterajších skúseností a tradícií slovenského a bratislavského dobrovoľného ochranárstva. Ochranu prírody vnímajú ako komplexnú činnosť - presadzovanie celospoločenského záujmu, ktorá sa však nedá robiť izolovane od reálneho života - ekonomiky, politiky a každodenných problémov občanov. Preto sa snažia riešiť problémy prednostne tam kde vznikajú a tiež vtedy keď ešte nie je neskoro. Nie vždy im však na všetko stačia sily - vtedy upozorňujú zodpovedné orgány štátnej správy a politikov a žiadajú ich o nápravu. Keď ani to nepomáha, informujú aj orgány činné v trestnom konaní. Hlavne sa však zameriavajú na prevenciu vzniku problémov - informovanosťou čo najširšej verejnosti a environmentálnou výchovou mládeže. broz@broz.sk

• OZ Tilia

Je samostatným združením ľudí so spoločnými záujmami v oblasti ochrany životného prostredia a komunitného rozvoja. Ťažisko aktivít organizácie je v Rajeckej doline a v príľahlých pohoriach Malá Fatra a Strážovské vrchy. Združenie sa svojou činnosťou snaží o presadzovanie pozitívnych zmien v postojoch verejnosti a zvyšovanie environmentálneho povedomia. Hlavné ciele: podpora a rozvíjanie aktivít v oblasti ochrany a tvorby ŽP, výchova k aktívnemu postoju k životu, ochrane ŽP, k tolerancii, dobrovoľníctvu a filantropii, rozširovanie vzdelanostného, kultúrneho a spoločenského rozhladu. tilia@oz-tilia.eu

• Alter Nativa

OZ je registrované od roku 2002 a vyrástlo z jedného projektu Spoločnosti priateľov Zeme Revúca, ktorého cieľom bolo vybudovať v meste Revúca nie veľmi obvyklú knižnicu so špecifickou literatúrou z oblasti ochrany prírody a životného prostredia, ľudských - občianskych práv, zdravého životného štýlu a všeobecnej diverzity filozofických a náboženských smerov. V máji roku 2004 sa niekoľkí aktivisti združenia rozhodli pretaviť myšlienky spolupatričnosti, dôvery a harmónie do každodenného

života v spoločnej pospolitosti s podobne eticky zmýšľajúcimi ľuďmi. Založili preto v obci Brdárka zámernú komunitu ľudí obývajúci spoločný priestor a zdieľajúcich prácu na zmysluplných projektoch. Cieľom zduženia je najmä pozitívna zmena hodnôt ľudí, obnovenie úcty k prírode a životu, obrat od konzumu a nadspotreby k rozumnej skromnosti. Môžete pomôcť praktickou pomocou - „priložením ruky k dielu“ - účasťou na aktivitách, stať sa členom združenia, pomôcť pri rozširovaní knižníc na Brdárke a v Revúcej, ponúknutím služieb či materiálnymi darmi. alternativa@alter-nativa.sk

• Pes v nůdzi

Občianske združenie vzniklo, aby pomohlo nechceným a týraným psíkom nájsť rodiny, ktoré im vynahradia všetko zlé čo prežili. Kým sa tak stane, poskytuje im všetku potrebnú starostlivosť. Psíkom môžete pomôcť pomocou s ich adopciou, dočasnou starostlivosťou o ťažko chorých psov, vecnými darmi (misky, obojky, vodítka, hračky, deky,...), finančným darom na veterinára či potrebami prvej pomoci. pesvnudzi@gmail.com

• Centrum environmentálnej a etickej výchovy (CEEV) ŽIVICA

Vo svojej práci sa ŽIVICA usiluje najmä o zmenu hodnotového systému ako nevyhnutný základ premeny spoločnosti, o zvyšovanie environmentálneho povedomia, zvyšovanie občianskej angažovanosti, vedenie človeka k spoluzodpovednosti za súčasný aj budúci stav prírody, inšpiráciu k dobrovoľnej skromnosti a nekonzumnému životnému štýlu, rozvoju tvorivosti, citlivosti a ochoty ľudí riešiť environmentálne problémy. Dobrovoľníkom sa môžete stať najmä v programe Zelená škola, ktorý Živica zastrešuje a každoročne hľadá nových konzultantov. info@zivica.sk

Všetky tieto organizácie a bližšie info o nich nájdete na webe aj na fejsbúku. Dobrovoľnícke skúsenosti vám určite pomôžu v živote aj pri hľadaní zamestnania, napokon byť dobrovoľníkom vám otvára možnosti aj nakoniec zamestnať sa v niektorej organizácii. Tak dodobrovoľníčenia priatel'ia :)

Pripravila: ZuSka Burdová

ČO SA SKRÝVA ZA EVS

Viete o tom, že ako mladí európania od 18 do 30 rokov máte možnosť stráviť rok dobrovoľníctvom v cudzej krajine? Celkom zadarmo? Práve naopak, vy na tom získate. Skúsenosti, poznanie novej kultúry, zručnosti, kamarátov, či úplne iný pohľad na život.

V nasledujúcom článku sa pokúsim predstaviť vám, aké skvelé možnosti sú ukryté za skratkou EVS (EDS). Možno už niektorí o nej počuli. European voluntary service (EVS) alebo po slovensky Európska dobrovoľnícka služba (EDS) je vďaka programu EÚ „Mládež v akcii“ príležitosťou stráviť najviac jeden rok v zahraničí v akreditovanej hostiteľskej organizácii.

Intro

EVS obvykle prebieha v oblastiach ako sociálna práca, kultúra, šport a v neposlednom rade aj životné prostredie a jeho ochrana. Ide vždy o neziskovú neplatenú činnosť, zameranú na pomoc organizácii, ale aj rozvoj znalostí dobrovoľníka. Jej trvanie je od 2 do 12 mesiacov pričom je atraktívne, že si ju môžete rozdeliť aj na viacero krajín a organizácií, ale jej trvanie spolu nesmie presiahnuť rok.

V každej krajine za jej priebeh zodpovedá Národná agentúra. Tá akredituje jednotlivé organizácie, ktoré sa chcú zapojiť do EVS (buď ako vysielajúce, alebo hostiteľské). Dobrovoľníkovi je z grantu hradená cesta na projekt a spať, ubytovanie, strava, poisťovanie a vreckové.

Prečo to teda neskúsiť? Nie je to síce zisková činnosť...alebo áno? V určitom zmysle. Veď kto povedal, že „zisk“ je len v podobe bankoviek?

Zážitky „EVS-károv“

Myslím, že najlepšiu predstavu o EVS získate z pár riadkov ľudí, ktorí ju absolvovali. Maďara, Taliana a dvoch Slovákov. Boli na rôznych miestach a venovali sa odlišným činnostiam, no spája ich jedno - na skúsenosti z dobrovoľníckej služby nedajú pušťiť.

TÖRÖK MÁRTON (MARCI)

Vysielajúca organizácia: Messzelátó Egyesület (lit. 'Farseeer'), Maďarsko

Hostiteľská organizácia: O.Z. AlterNativa (Brdárka), Slovensko

Dĺžka trvania EVS: 1 rok

Šliapnutie do kravského lajna nie je práve úžasný zážitok. Ale keď ho zberáte, aby ste ho primiešali do omietok domu, najbežnejšia metóda, ako ho zberať, je

holými rukami. Toto je jedna z vecí, ktoré sa môžete naučiť počas EVS.

Tá moja sa odohráva v malej dedinke Brdárka blízko Rožňavy. Tak malej, že ju horko-ťažko nájdete na mape. Od leta tu trávim čas s organizáciou Alter Nativa, ktorej cieľom je učiť, ako viesť environmentálne a sociálne udržateľný život.

Predtým som sa cítil trochu izolovaný od základnej, hmatateľnej reality, keď som trávil čas v digitálnych a virtuálnych sférach počas štúdia a práce v kancelárii. Ako môžete o sebe tvrdiť, že ste sebestační, keď jete, ale nevidíte vyrásť vaše potraviny?

Takže po rokoch strávených v mnohých environmentálnych organizáciách som sa rozhodol spraviť ďalší krok k harmónii s prírodou a mojimi vlastnými zásadami a pátral som po projekte, kde sa môžem učiť

viac o...Zemi. O vzduchu, ohni, vode. Moja žiadosť bola akceptovaná, takže s témou sme nakoniec našli jeden druhého.

Ak si hľadáte prácu, EVS vyzerá vo vašom životopise celkom fajn. Praktická životná skúsenosť v medzinárodnej atmosfére v pomerne mladom veku, a je to dokonca zábava. A pokiaľ aj ste už našli svoju veľkú misiu v živote, EVS vám poskytne neoceniteľný tréning, ako sa stať silnejším bojovníkom za vašu vec.

A teraz, ak ma ospravedlníte, musím ísť skontrolovať elektrický oplôtok pre kravy, podojiť kozy, namaľovať magingotku pre včelie úle, doniesť nejaké drevo z lesa na oheň a narúbať ho, dokončiť omietky v našom novom dome, vyčistiť kompostovacie toalety, postaviť zopár zelených striech, založiť permakultúrne záhrady, chytiť neposlušnú kozu, ktorá opäť raz

utiekla, potom ísť na turistiku do okolitých kopcov, zakončiť deň s fľaškou miestneho pivka v ruke a popri tom sa naučiť po slovensky tak veľa, ako mi môj ročný pobyt dovolí. Koniec koncov, ste moji severní susedia.

Oh a ohľadom omietky, konský trus je na ňu dokonca ešte lepšia...

• • •

MICHELE DAMINI

Vysielajúca organizácia: Legambiente, Taliansko

Hostiteľská organizácia: Združenie Slatinka, Slovensko

Dĺžka trvania EVS: 1 rok

Bolo to 2 roky dozadu, čo som prvýkrát počul o EVS. Rozprával som sa s kamarátom - jeden z tých dobrých rozhovorov, ktoré môžete zažiť s pohárom dobrého piva v ruke a ktoré môžu zmeniť váš život. Moje slová boli viac-menej takéto: „Vieš... potrebujem veľkú zmenu. Mám hrozný pocit. Neznášam svoju prácu, mrhám najlepšie roky svojho života robením niečoho, čo ma nebaví.“

Túžil som byť užitočný, robiť niečo o čom viem, že je dobré pre ľudí alebo pre svet, niečo zmysluplné samo o sebe. Možno ísť do zahraničia na rok - dva, stretávať ľudí, zažívať dobrodružstvá, učiť sa veci ktoré ťa v skutočnosti nik naučiť nemôže, bol som lačný po zážitkoch. A v ten večer mi môj kamarát opísal EVS. Bolo to pre mňa totálne nové a akoby sa mi otvorili dvere, ktoré som predtým nevidel.

Takže toto bol začiatok všetkého. Dal som výpoveď v dobre platenej práci, stal som sa dobrovoľníkom pre taliansku environmentálnu organizáciu a zatiaľ som pátral po hostiteľskej organizácii v zahraničí.

O pár mesiacov som dostal návrh od Združenia Slatinka na Slovensku. Na začiatku som si myslel: "Slovensko...post-komunistická krajina...viem len, že hlavné mesto je Bratislava...prečo nie??"

Tak som tu, od októbra 2011. Počas tohto obdobia sme ja a môj kolega Elliot z Francúzska boli zapojení do všetkých aktivít organizácie. Práca bola rôznorodá, závisela od ročného obdobia a počasia. Projekty so školami, GPS mapovanie, environmentálna výchova, oprava starých bicyklov pre spustenie „Bike-sharing-u“- zdieľania bicyklov vo Zvolene, kosenie trávy, zbieranie odpadkov, vytváranie lavičiek a informačných panelov, monitoring rozličných druhov vtákov. A, samozrejme, udržiavanie starej školy v Slatinke. Starej budovy, ktorú organizácia občas využíva na medzinárodné workshopy a tábory a na environmentálnu výchovu. Stále bolo čo robiť.

Takže som vďačný organizácii ako aj ľuďom, ktorých som tu stretol, že som sa naučil veľa „drobných vecí“ ako prácu s drevom, hlinou, betónom, či opravovanie bicyklov. Tiež som si zlepšil svoju angličtinu (Slovenčina? No comment...).

Avšak tieto praktické výstupy nie sú tým najhlavnejším, čo mi EVS dala. Najdôležitejšie veci sú ľudia, priatelia, stretnutia, zážitky, spôsoby života. EVS je skvelá, pretože sa zoznámite s mladými ľuďmi z Európy. Pravdepodobne som počas tohto roku na Slovensku stretol najzaujímavejších ľudí a priateľov pre zvyšok života. Pre tieto dôvody budem vždy šťastný, že som mal túto možnosť a preto by som aj odporučil každému, aby skúsil tento druh zážitku. Z môjho pohľadu je to „život, ktorý sa oplatí žiť“. To, čo som hľadal.

VERONIKA PÁRIČKOVÁ

Vysielajúca organizácia: INEX, Slovensko

Hostiteľská organizácia: SEEDS, Island

Dĺžka trvania EVS: 8 mesiacov

Island- severská krajina, ktorá ma lákala už od čias štúdia na vysokej škole. Cestovateľské plány sa mi síce nepodarili uskutočniť, ale môjho sna som sa nechcela vzdať. Skrsla mi v hlave myšlienka ísť tam ako dobrovoľníčka. Začala som si zisťovať informácie o dobrovoľníctve a európskej dobrovoľníckej službe a kontaktovala islandské prijímajúce organizácie.

Odpísali mi iba niektoré, medzi nimi aj SEEDS Iceland, ktorých pozícia „environmental messenger“ ma veľmi zaujala. Celý proces trval dlhšie ako som myslela, ale podarilo sa a v máji 2011 som konečne odletela na môj vysnívaný Island.

Okrem niekoľkomesačného čakania som obetovala aj úspešnú pracovnú pozíciu. Dala som výpoveď a v 29.- tich rokoch som odišla robiť dobrovoľníčku na 8 mesiacov na Island. Odvážny to krok. Veľa ľudí z môjho okolia nechápavo krútilo hlavou, ale moji najbližší ma našťastie podporovali. A hlavne ja som bola skalopevne presvedčená o správnosti svojho rozhodnutia a ani s odstupom času vôbec nič neľutujem.

Takže aká bola moja EVS na Islande? Jednoducho neskutočná, plná nových skúseností, zážitkov, priateľstiev a snád' nemusím ani pripomínať, že kulisu tomu všetkému dotvárala úžasná scenéria tohto ostrova.

Po prilete som hneď absolvovala školenie mojej organizácie, potom „on arrival“ tréning národnej agentúry a ani som sa nenazdala a šla som na svoj prvý „workcamp“, kde som mala robiť vedúcu skupine medzinárodných dobrovoľníkov a organizovať vzdelávacie environmentálne aktivity.

Od mája do septembra som prežila veľmi rušné obdobie. Každé 2 týždne som bola na inom tábore, inom mieste a s novou skupinou ľudí. Vďaka tomu som precestovala a spoznala takmer celý Island. Mojou úlohou bolo viesť skupinu dobrovoľníkov, pracovať s nimi v rámci našich projektov, zabezpečiť logistiku a plynulý chod tábora a po večeroch organizovať environmentálne a spoločenské aktivity.

Väčšinou sme 5 dní pracovali. Pracovná náplň bola rôzna: sadenie stromčekov, záhradkárské práce, pomoc na farme s koňmi, ovcami, či kravami, pomoc s prípravou futbalového festivalu pre deti, úprava okolia ruín kláštora, úprava turistických chodníkov, vytrhávanie inváznych rastlín v národnom parku, stavba dreveného pódia...

Naučila som sa piecť chlieb, vyrábať mäkký syr, stavať typický islandský múr z trsov trávy (tzv. turf wall) a veľmi som si zlepšila svoje kuchárske umenie a obohatila receptár o recepty z celého sveta. Po dňoch práce nasledovali väčšinou 2 dni voľna kedy sme si naplno užívali krásy okolitej prírody a priateľskú povahu Islandčanov.

Jeseň sa niesla v pokojnejšom duchu, pomáhala som v kancelárii v Reykjavíku, vymýšľali sme rôzne projekty a akcie, pripravovali ďalšiu sezónu, takže po lete strávenom na islandskom vidieku som si užila aj mestský život.

Jednoducho Island som si vychutnala plnými dúškami a ako pri odchode zhodnotil môj šéf, z Islandu som si užila krásnu prírodu, ale aj rušný mestský život. A tak to má byť, z každej príležitosti treba vyťažiť maximum.

Okrem spoznávania Islandu som nadobudla aj mnohé nové zručnosti, či už manuálne, alebo týkajúce sa manažovania ľudí, team-buildingu, riešenia konfliktov a krízových situácií, organizovania vzdelávacích environmentálnych aktivít a takisto som si zlepšila aj angličtinu, ktorá bola náš hlavný jazyk.

Čerešničkou na torte sú kamaráti a známi z celého sveta, ktorí mi síce teraz veľmi chýbajú, ale už sa veľmi teším, ako ich navštívim a spoznám ďalšie krajiny a kultúry.

EVS určite stojí za to, je to výborná životná skúsenosť a odporúčam ju, aj keď sa pre ňu človek rozhodne vo vyššom veku, tak ako ja.

VLADISLAV KAKODY (LÁĎO)

Vysielajúca organizácia: Slovenský skauting, Slovensko

Hostiteľská organizácia: Georgian Youth for Europe, prepojená so skautskou organizáciou Kvemo Kartli Organization of the Scout Movement

Dĺžka trvania EVS: 2 mesiace

SAKARTVELO 2012

„Do a good turn... Be prepared!“

To bol názov EVS-ky (Europe Volunteer Service), ktorej som sa spolu s ďalšími deviatimi skautskými vodcami zúčastnil toto leto. Cieľom projektu, zastrešeného programom EÚ Mládež v akcii, bola podpora neformálneho vzdelávania mládeže v meste Rustavi. Mój záujem vzbudila najmä krajina, o ktorej som takmer nič nevedel, azda len to, kde sa približne nachádza.

Zaujímala ma ich kultúra, príroda a najmä mladí ľudia, ktorým sme 1 mesiac dobrovoľne venovali svoj čas a pomáhali sme v novom skautskom centre. To sa nachádza v spomínanom meste Rustavi, približne 15 km od hlavného mesta Tbilisi a svojím moderným vzhľadom sa vôbec nehodí do komplexu rozpadajúcich sa obytných budov všade naokolo.

Avšak pre EVS projekt som sa rozhodol najmä z dôvodu sebarealizácie sa pre iných, ktorým môžem odovzdať niečo, čomu sa venujem a čo ma naplnia tu na Slovensku. Človek tak rozvíja svoje schopnosti a získava celé spektrum nových skúseností.

Cestovanie a dobrovoľníčenie...

to sú azda 2 najvýstižnejšie slová pre náš pobyt v Gruzínsku, kam sme sa dostali autom. Jeho jazdecké vlastnosti však spravili z našej cesty dobrodružstvo už na Slovenisku.

Po príchode do Gruzínska sme cez týždeň zväčša pripravovali program všakovakých aktivít pre rôzne vekové kategórie miestnych ľudí. Jeden z týchto programov sme realizovali v podobe flashmob na námestí v Rustavi, kde sa do aktivít zapojilo veľké množstvo prítomných detí i tínedžerov. Prezentovali sme mladým ľuďom skauting a spôsoby, ako hrovou formou vzdelávať iných.

Vyvrcholením našej dobrovoľníckej služby bol 7-dňový tábor pre potenciálnych vodcov, ktorým sme sa snažili ukázať, ako sa dá pracovať s mládežou a ako u nás funguje skauting.

A cez víkendy sme vždy niekam vycestovali za dobrodružstvom. Vďaka týmto tripom sme spoznali nielen jeden druhého, ale aj takmer celú krajinu, v ktorej sme pri našich potulkách stretli množstvo pohostinných ľudí...

Navštívili sme najvýznamnejšie pamiatky pozoruhodného Sakartvela = Gruzínska, akými sú najstarší kostol v Mtskhete alebo mesto Uplisciche vytesané do pieskovca, prečkali pozoruhodnú prietrž mračien v centre Tbilisi, s nepochopením sme si prezreli Stalinove múzeum v Gori, stopli abcházskeho ministra, jedli všakovaké miestne dobroty a ochutnali domáci alkohol čača (ten zápach mi teraz pripomenul istú kauzu s metanolom), stáli v zápche kvôli krávam na ceste, fotili sa s tetuškami v nekonečnom bazáre (kde okrem zeleniny a slaného syra dostať i staré sekundové lepidlo či nepotrebné drobnosti do domácnosti, ktoré sa vám hodia práve v momente, keď ich vyhodíte). Meditovali sme vo svojom vnútri počas niekoľkohodinových pravoslávnych bohoslužieb, tlačili sa v marshrutke (miestne autíčka sťa by autobusy), obdivovali sme chrám vo výške viac ako 2000 m n. m., odšľapali si takých 80 km v dychberúcom Kaukaze...

Tak čo? Ešte stále rozmýšľaš, či ísť alebo neísť na dobrovoľnícku službu niekam za hranice tohto štátu i svojich obzorov a možností? EVS ponúka spolu maximálne 12 mesiacov absolvovaných v zahraničí ako dobrovoľník, takže máš možnosť zúčastniť sa viacerých skvelých projektov.

Projekt je však taký dobrý (alebo zlý), ako k nemu pristúpiš. Nuž EVS určite odporúčam každému, kto má chuť nielen cestovať a spoznávať tajomné cudziny, ale najmä tým, ktorí sú ochotní druhým ľuďom dať niečo zo seba samého. Naspäť získate množstvo nových pohľadov na veci a zistíte, že aj to, čo viete, v skutočnosti len tušíte.

Viac info nájdete na: www.iuventa.sk, konkrétne: <http://www.iuventa.sk/sk/Mladez-v-akcii/O-nas/Akcie-programu/Akcia-2-Europska-dobrovolnicka-sluzba>.

Link na medzinárodnú databázu akreditovaných vysielajúcich organizácií: http://ec.europa.eu/youth/evs/aod/hei_en.cfm

Pripravila, preložila: Ad'a Uherková

Foto: archív EVS-károv

POMOC PSOM

Tip na dobrovoľnícku aktivitu, ktorá tentoraz pomôže tým čo si sami pomôcť nevedia - zvieratkám, konkrétne psíkom.

Karanténna stanica vo Zvolene vrelo uvíta akúkoľvek pomoc. Psíkom môžete pomôcť darovaním rôznych hračiek, prikrývk, granúl, ale aj fyzicky - venčením. Stačí prísť na KS počas otváracích hodín, podpísať dokument o dobrovoľnej výpomoci KS a potom sa už môžete vyšantiť spolu so psíkom, ktorý vám bude pridelený.

KS nájdete na adrese Unionka 7981/17 (Balkán), Zvolen. Viac informácií, ako aj zvieratá na adopciu na stránke: www.kszv.sk

Otváracie hodiny:
utorok-piatok: 13:00-16:00
sobota: len po telefonickom
alebo mailovom kontakte

PROFIL ABSOLVENTA

Pre informáciu o možnosti uplatnenia sa z našej fakulty, vám prinášame v poradí už druhý profil jej absolventa.

Spovedaná absolventka:

• Zuzana Ištvánová •

1: V ktorom roku si ukončila štúdium a v akom odbore?

Štúdium na Fakulte ekológie a environmentalistiky som ukončila v roku 2011 v odbore Ekológia a ochrana biodiverzity.

2: Čím FEE najviac obohatila tvoj život?

Samozrejme, nevynechám vedomosti, ktoré – niektoré, sa dúfam stále držia v mojej hlave ☺. Ako mi spomínal môj otec, na výške je najlepšie. Určite mi život obohatila táto škola v podobe perfektných ľudí a priateľstiev. Stále som v kontakte s niektorými vyučujúcimi, spolužiakmi, s ktorými spolupracujeme a myslím, že sa vzájomne obohacujeme. Škola mi poskytla aj možnosti zapájať sa po praktickej stránke. Tak isto aj diplomová práca mi určite obohatila moje záľuby a rozvila skúsenosti a vedomosti.

3: Kde všade si sa po škole zamestnala a ako ti tvoje štúdium pomohlo uspieť v práci?

Ako som spomínala, štúdium som absolvovala v roku 2011 a pravdupovediac som sa hneď nepokúšala zamestnať ale trochu si pocestovať, užiť si voľno a mať čas na svoje aktivity. Chcela som, aby ma práca bavila a ponuka zamestnaní, ktoré som sledovala ma veľmi neoslovila. Možno to poznáte- „hľadáme realitných maklérov, profesionálnych kuchárov, hostesky, výborne platená práca na doma spojená s predávaním produktov“ ... a stále to isté. V októbri 2011 sa mi doniesla cez známych zaujímavá ponuka. V prírodovednom múzeu v Banskej Bystrici, v Tihányiovskom kaštieli na Radvani, hľadali lektora na sprevádzanie školských výprav, návštevníkov a prácu s deťmi v tvorivej dielni. Jednou z podmienok bolo vysokoškolské štúdium II. stupňa so zameraním na prírodné vedy alebo ekológiu. V januári 2012 som nastúpila do pracovného pomeru lektor, múzejný pedagóg. Vybrali ma spomedzi 14 výborných uchádzačov (jedna výborná tu sedí vedľa mňa ☺) Šťastie? Pranie si práce, ktorá by ma bavila? Správna škola? Moje skúsenosti s praxou? Hm myslím, že to bola kombinácia a asi sme si sadli s ľuďmi s ktorými pohovor prebiehal.

4: Čo ti dáva zamestnanie?

Myslím, že v každej práci, v ktorej si nie ste pánom, sa nájdu rôzne okolnosti, ktoré možno nie sú podľa našich predstáv. Ale práve na nich sa človek najviac naučí, spozná veľa vecí o sebe samom a pokúša sa riešiť správne danú situáciu. Mne táto práca dáva veľa nezaplatiteľných skúseností, je pestrá a stále sa tu niečo deje. Okrem sprevádzania návštevníkov sa učím organizovať si rôzne aktivity, komunikovať s rôznymi ľuďmi, vymýšľať tvorivé dielne a spolu ich s deťmi realizovať, podieľať sa na tvorení letných táborov, výstav a organizovaní podujatí v kaštieli a mnoho iných vecí ktoré sa práve naskytú aj odhadzovanie snehu či maľovanie výstavných panelov. Nenudím sa ☺.

5: Čo by si poradila súčasným študentom?

Aby sledovali dianie okolo seba, nebáli sa a neboli leniví zapojiť sa do diania okolo seba a na škole. Snažili sa spolupracovať s vyučujúcimi a spolužiakmi viac a nielen v tom, čo musia. Rozvíjať svoje aktivity a to, čo ich baví v praxi. Môžu byť súčasťou rôznych projektov, organizovať rôzne akcie, dobrovoľnícku činnosť, naučiť sa fotiť, robiť propagačné materiály, pomáhať pri výskume alebo si skúsiť študijný pobyt v zahraničí. Získajú väčší rozhľad a skúsenosti, ktoré im určite pomôžu nielen pri hľadaní budúceho zamestnania. Až po škole si možno uvedomia čo sa ešte mohli naučiť, vyskúšať a zadarmo.

Pripravila: Vanda Juríková
Foto: archív absolventky

POETICKÉ OKIENKO

SVET, KTORÝ SA MENÍ

Svet sa mení, stráca farby.
Horkne. V noci je čoraz menej tmy,
v zime snehu. Každú chvíľu
je nedeľný podvečer. Električky
vždy plné. Ulicou neprejdeš.
Večne tie isté čaje a čokolády
vo výkladoch. Krátke letá. V bazénoch
špinavá voda. Čas plynie-
jar, leto a tak ďalej. Úžas
a zdesenie zo všetkého, ale potom
tíšivý objav- svet, ten zostáva
rovnaký, to iba ja
sa takto
mením.

Štefan Strážay
Zo zbierky Palina (1990)

STRÁNKY PLNÉ ZDRAVIA

Milí priaznivci ekológie, zdravého životného štýlu, či občasní čitatelia, ako sme si už iste všetci všimli podľa ranných skrehnutých rúk, hmlistých dopoludní a výraznej absencie slnka, zavítala k nám jeseň. Nie žeby sme ju nemali radi, však je krásna – plná farieb a vôní opadaného listia, no niekedy nám dokáže dať poriadne zabráť. Predovšetkým vie potrápiť naše telo všakovakými chorobami, bacilákmi, či vírusmi, no mnohým z nás prináša aj pochmúrnú náladu, ba dokonca depresie. Preto by sme v tomto období mali viac dbať na podporovanie našej imunity, myslieť pozitívne a objavovať všetky krásy, ktoré nám jeseň ponúka ☺

V tejto rubrike si budeme postupne predstavovať rôzne dary prírody, ktoré nám svojimi „záračnými“ schopnosťami pomôžu prežiť celý rok v tom najlepšom zdraví a tým pádom nám umožnia plnohodnotne vychutnať krásy všetkých ročných období. Mnoho z plodov a plodín, ktoré Vám tu predstavíme, boli využívané našimi predkami, našimi prarodičmi. Kedysi žili ľudia vo väčšom spojení s prírodou a preto rozumeli liečivým silám, ktoré sú v prírode bežne dostupné, no pre nás, moderných ľudí, sa stali často opomínanými zdrojmi cenných látok.

Ako prvú si tu predstavíme rastlinku, ktorá nám všetkým vháňa slzy do očí, no napriek tomu, že nás dokáže rozplakať, je veľmi osožná pre naše zdravie aj chuťové poháriky ☺ Povieme si teda nie čo o CHRENE...

● CHREN ●

Chren, alebo po latinsky *Armoracia rusticana*, patrí do našich kuchýň od dávnych čias. Táto rastlinka, nabitá všakovakými prospešnými substanciami, pochádza zo strednej Európy, konkrétne z juhozápadného Ruska, či Maďarska. Jeho zdraviu prospešné účinky však poznali a využívali už i starí Egypťania.

Koreň chrenu, ktorý sa konzumuje, najčastejšie sa vykopáva v druhom roku života rastliny a to v dvoch obdobiach: na jar a na jeseň, čiže táto plodina je nanajvýš aktuálna ☺

Chren má veľmi priaznivé účinky na našu obranyschopnosť, vďaka prírodným antibiotikám (fytoncídum), ktoré majú výrazné antibakteriálne a antivírusové účinky. Tento koreň taktiež podporuje činnosť žalúdočných štiav a tým napomáha nášmu tráveniu.

Podľa dávnych receptov vraj má chren vplyv aj na krásu a to vďaka jeho účinkom, ktoré v spojení so smotanou odstraňujú pehy a škvrny na pokožke a vraj po nanosení chrenu na vlasy sa zmierňuje ich vypadávanie...Tieto fakty však nemám overené a preto ak sa rozhodnete niektorý z týchto tipov pre krásu vyskúšať, len na vlastné riziko ☺

Takže aké sú vlastne tie záračné látky, ktoré chren obsahuje? Jedná sa predovšetkým o vysoký obsah vitamínu C (50 – 100mg/100g), čo je zhruba raz toľko akým množstvom C vitamínu sa chvália pomaranče. Ďalej je tu výrazné zastúpenie draslíka (30%), síry (%), vitamín A, vitamíny skupiny B, vápnik, železo, sodík a fosfor. Tak to vidíte – samé dobré veci ☺

VYUŽITIE CHRENU:

Okrem kuchyne sa chren dá využiť aj pri liečení rôznych neduhov. Známy je napríklad recept, kedy sa pri bolesti kĺbov používa nastrúhaný chren, zmiešaný s múkou v pomere 5:1, prikladá sa na bolestivé miesta. Chren má taktiež protizápalové účinky a preto je vhodné používať ho pri prechladnutiach, či angínach. Veľa ľudí si to neuvedomuje, no už pri spracovaní koreňa chrenu sa vlastne lieči: pri strúhaní koreňa sa uvoľňujú silice stimulujúce sliznice, vďaka čomu sa ľahko rozpúšťajú hlienové a práve vďaka týmto siliciam si pri tejto bohumilej činnosti výdatne poplačeme, čo je však, chvalabohu, len a len nášmu zdraviu prospešné, lebo sa dôkladne prečistíme. A na záver ešte

niekoľko ľahkých, no zato účinných tipov pre využitie chrenu pre naše zdravie:

1. CHRENOVÝ MED

Koreň chrenu nastrúhame (poplačeme si ☺), premiešame ho s medom v pomere 1:1 a užívame pri nachladnutí, pri kašli alebo chrípke. Stačí užívať 3 lyžičky denne ☺

2. CHRENOVÝ MACERÁT

Účinný proti únave (ktorá viacerých z nás v týchto sychravých dňoch trápí). Táto medicína sa pripravuje z 75g chrenu nakrájaného na kolieska, ktorý zalejeme 0,5l červeného vína a necháme odstáť 2 – 3 dni (obsah nádoby 2x denne premiešame). Macerát nakoniec zlejeme a užívame po lyžičkách ☺

Toľko pre dnešok o chrene a pevne verím, že som Vás presvedčila, milí čitatelia, a každý z Vás si nájde spôsob ako túto našu tradičnú, zdraviu prospešnú rastlinu využije ☺

● ŠÍPKY ●

Šípky, šípky, šípôčky... a teraz nehovorím o hádzaní šípok na terč ;) Poďme si niečo povedať o týchto drobných, červených zdravíčkach...

Domnievam sa, že tento pichľavý ker s ružovými kvetmi a drobnými červenými plodmi, ktoré nám tak radi indikujú jeseň, nemusím nejako zvlášť predstavovať.

Ak ste mali detstvo podobné ako ja, spomínate na šípky ako na nepriateľské plody, ktorých vnútra nám (dievčatám) hádzali chlapi za goliere a oohromne sa pri tom zabávali, pretože ich chĺpky spôsobovali na koži nepríjemné svrbenie...

Avšak nebolo by správne zanevrieť na tieto jesenné plody plné vitamínov, iba kvôli nie práve najvhodnejším prejavom náklonnosti našich detských kamarátov ☺

Plody šípovej ruže sa dajú využívať či už čerstvé, alebo aj sušené pre ich vysoký obsah vitamínu C (200 – 500mg/100g) a karoténu. Okrem týchto dvoch hlavných, výrazne zastúpených zložiek, obsahujú šípky tiež vitamíny B1, B2, K a vitamín P, ktorý ma zosilňujúci účinok na vitamín C. Šípka je tiež veľmi bohatá na triesloviny, pektíny, silice a organické kyseliny.

ZBER A SUŠENIE ŠÍPOK:

Šípky zbierame najlepšie v septembri – októbri, kedy sú v plnej zrelosti, no ešte nie sú prezreté a teda sa z nich ešte nevyráča vitamín C.

Pri zbieraní vyraďujeme plody, ktoré sú vyschnuté, škvrnité, poškodené, nedozreté a tiež odstraňujeme zvyšky stopiek a kalicha. Sušíme ich na voľnom vzduchu bez priameho slnečného žiarenia, alebo umelým teplom (v sušičke pri teplote 60°C) až do stavu, kedy sú plody tmavočervené a lámové. Po dosušení ich skladujeme v dobre uzavretej nádobe a tmavom a suchom mieste.

Usušené šípky majú jednu nevýhodu a to tú, že ich obsah vitamínu C po vysušení klesá až o 50% za rok, preto je vhodné nasušené šípky skonzumovať ešte v roku zberu a v ďalšej sezóne sa zásobovať nanovo ☺

Takže všetci šup – šup vybehnúť do prírody a nazbierať si zásobu C – vitamínu na celú zimu!! ☺ Je najvyšší čas na zber šípok, avšak dajme si pozor v akej lokalite ich zbierame – rozhodne žiadne šípky rastúce pri cestách a priemyselných budovách...

A teraz ešte niekoľko dobrých receptíkov na inšpiráciu ako šípky zužitkovať:

1: NÁPOJ ZO SUŠENÝCH ŠÍPOK

Nazbierané a usušené šípky opláchneme vo vode, povaríme ich domäkka s cukrom, vínom a vodou, do ktorej sme dali postrúhanú citrónovú kôru (najlepšie z bio – citrónov) a škoricu. Podávame vychladené ☺

2: ŠÍPKOVÝ ČAJ

Nazbierané, usušené šípky rozdrvíme, zalejeme studenou vodou a necháme ich niekoľko hodín namočené. Potom ich chvíľku povaríme, precedíme a dochutíme medom alebo mliekom ☺

3: ŠÍPKOVÝ LEKVÁR

1kg prekrojených, očistených šípok umyjeme a rozvaríme s trochou vody. Akonáhle šípky zmäknú, prepasírujeme ich, znova trochu povaríme, pridáme 250 – 300g cukru a dovaríme ako iné lekváre. Nalejeme do fliaš a uzatvárame na druhý deň ☺

● POHÁNKA ●

Ako poslednú plodinu si dnes predstavíme pohánku. Je to veľmi stará plodina, ktorú naši predkovia hojne využívali, no dnes je, žiaľ, v našej strave často opomínaná. Je to na škodu nás všetkých, pretože pohánka má priam neuveriteľne veľké množstvo prospešných látok, ktoré v dnešnej strave bežných ľudí chýbajú... Poďme si teda ukázať v čom je tá pohánka taká úžasná:

Pohánka je zdanlivo jedinečná v tom, že dokáže rásť iba na chemicky neznečistených lokalitách a už tým nám sama o sebe napovedá, že sa v nej nemôže nachádzať nič zlé ☺

Čo sa týka nutričnej hodnoty pohánky, obsahuje vyváženú skladbu aminokyselín, pozostávajúcu až z 18 rôznych aminokyselín. Pre naše zdravie je ďalej veľmi dôležitý jej vysoký obsah nenasýtených mastných kyselín (kyselina linolová a linolenová sa podieľajú na znižovaní cholesterolu a prevencii proti arteroskleróze).

Pohánka je navyše významným zdrojom zinku, medi, selénu, mangánu a iných stopových prvkov, z vitamínov je to vitamín B1, B2, niacín, E a C. Veľmi dôležitými vitamínmi v pohánke je cholín (regeneruje chorobami a alkoholom poškodené pečňové bunky) a rutín (dôležitý pre pružnosť ciev).

Veľmi cenený je tiež vysoký obsah rozpustnej vlákniny, ktorá má dôležitú úlohu pri prevencii a liečení problémov s vysokým krvným tlakom a so zvýšenou hladinou cholesterolu. Pohánka je tiež cenným zdrojom diétnych bielkových pre osoby citlivé na lepok, je vhodná pre detoxikáciu v tehotenstve, lieči praskanie žiliek v oku alebo na tvári, je dôležitá pri vredoch na dvanástniku, v čreve, či v žalúdku.

Tak a teraz, na koniec, si ukážeme ako upiecť pohánkový chleba, možno sa Vám to bude zdať trochu komplikovanejšie ale verte, že ak ho raz urobíte a ochutnáte iný už chcieť ani nebudete ;) Tak poďme na to:

POHÁNKOVÝ CHLEBA

Ako prvé je potrebné rozhodnúť sa, či chceme spraviť chleba z pohánkových vločiek (je to jednoduchšie) alebo z celej pohánky.

Pokiaľ chceme použiť celú pohánku, je potrebné pripraviť si ju deň vopred a to tak, že ju 15 min. povaríme, vodu zlejeme a necháme stáť do druhého dňa.

Ak chceme použiť pohánkové vločky, iba ich prelejeme a necháme zmäknúť. Z 2dcl teplej vody, 1 rozmrveného droždia, 2 lyžíc hladkej múky a štipky cukru si spravíme kvások.

Do vykvaseného kvásku pridáme 1kg hladkej múky, pripravenú pohánku (vločky alebo celú pohánku), 2 lyžičky soli, rascu, 0,5l vlažnej vody plus pridáme všetko čo nám chutí a čo považujeme za zdravé (ja pridávam klíčky, otruby, namočené ovsené vločky, oriešky, slnečnicové a rôzne iné semiačka a pod.) Toto cesto je potrebné dobre vypracovať (vymiesiť), premiestniť do tukom vymastenej formy a nechať ešte pol hodinku kysnúť na teplejšom mieste. Pečieme cca hodinu pri teplote 200°C.

Takýto chlebič je veľmi zdravý a naozaj sýty (nie ako tie kupované nadýchané chleby, z ktorých sa človek ani poriadne nenaje...). Treba doma vyskúšať a sami uvidíte. Držím Vám palce pri pečení ☺

To by bolo pre tento krát z rubriky o zdravých plodoch a plodinách všetko. Prajem Vám všetkým krásne prežitie jesene bez chorôb a v optimizme ☺

Pripravila: Vanda Juríková

BIO- NEBIO: KTORÉ SI VYBERIEŠ?

Rozoznáte zrná našich obilnín? Viete čo je permakultúra? Vedeli ste, že aj lienky chodia do hotela? Prečo biopotraviny? Aj takto nás láka Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici, do Tihányovského kaštieľa s prírodovednou expozíciou na výstavu Bio- Nebio, ktorá prebehla v dňoch od 13.9. - 28.10. 2012.

Výstavou nás sprevádzali dve milé absolventky Fakulty ekológie a environmentalistiky z Technickej univerzity vo Zvolene Zuzka Ištvánová a Slavka Turečeková. Pôsobili veľmi príjemne a nenásilným spôsobom nás uviedli do tejto problematiky kombináciou výkladu a otázok.

Pri prvej zastávke sme sa na chvíľku preniesli do minulosti - do čias malých políčok, celá rodina na poli, odev z ľanu,... Cieľom bolo porovnať túto poľnohospodársku krajinu so súčasnou, ktorá je síce omnoho vyspelejšia, ale má aj svoju negatívnu stránku.

Steny zdobili rôzne fotografie, ktoré vznikli pod záštitou Centra environmentálnych aktivít v Trenčíne a propagujú ekologické poľnohospodárstvo, predstavujú jednotlivých farmárov a biopotraviny.

Celá výstava na mňa pôsobila veľmi harmonicky a bola popretkávaná rôznymi aktivitami ako hľadanie dvojíc- kontrastov na kartičkách (napríklad chov zavretých prasiatok - chov prasiatok vonku) alebo poznávačka obilnín a strukovín, pričom sme sa dozvedeli odkiaľ pochádzajú, ako sa k nám dostali a ako priaznivo pôsobia na náš organizmus. Vedľa bol kútik s bylinkami známejšími i menej známymi, priblížili sme si slovo permakultúra a ako sa robia

bylinkové špirály. Od byliniek sme sa presunuli k starým odrodám ovocia, prečo by sa mali zachovať a akú majú funkciu. Takisto sme mali možnosť vidieť staré náradie - dubový lis na ovocie a oberák.

Zuzka nás oboznámila s rozdielmi medzi konvenčným a ekologickým poľnohospodárstvom, čo podporovali postery so zničenou pôdou a pôdou s dažďovkami, rozdielmi v spôsobe hnojenia...

Pásavka zemiaková nepatrí medzi najobľúbenejšie chrobáčky, ale tiež si na výstave našla svoje miesto - problém ničenia postrekovaním alebo klasickým oberaním. Pre užitočné chrobáky a hmyz bol postavený hotel, ktorý vyzeral veľmi pohodlne.

Ekologické poľnohospodárstvo podporuje diverzitu, preto tu boli skombinované aj zbierkové predmety rôznych dravcov, spevavcov, hmyzu alebo lasíc a iných živočíchov, ktorí sú nám nápomocní nielen v poľnohospodárskej krajine.

Neoddeliteľnou súčasťou výstavy boli postery o potravinách, pričom sa návštevník dozvie odkiaľ k nám putujú potraviny, ktoré bežne kupuje, o kvalite týchto potravín, čomu zodpovedá aj lacnejšia cena.

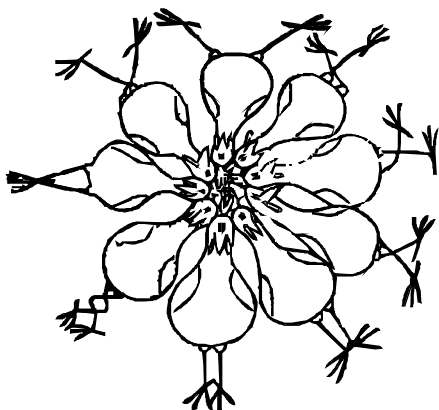
Na rozdiel od toho biopotraviny k nám necestujú tak dlho, nie sú ošetrované chemickými látkami, podporujú zdravie, výborne chutia, sú prísne kontrolované - heslo od vidiel po vidličku a majú mnohé ďalšie výhody. Strániť by sme sa mali aj GMO potravín, ktoré predstavujú veľkú hrozbu - sú experimentom s nepredvídajúcim účinkom.

Posledným bodom výstavy bol rozdiel medzi vajčkami, ktoré pochádzajú z ekologického, voľného, podstielkového alebo obohateného chovu, čo sme tiež robili formou aktivity. Pre najmenších je pripravená kletka aby si mohli vyskúšať život sliepky v konvenčnom chove.

A čo na záver? Snáď len to, že takéto výstavy by sa mali organizovať častejšie, aby ľuďom pomohli otvoriť oči, čo všetko môžu zmeniť len pomocou svojho nákupného košíka. V rukách máme veľkú moc ovplyvniť naše zdravie, životné prostredie, rozvoj ekologického poľnohospodárstva. Preto by sme mali investovať s rozumom a do tých správnych vecí.

Pripravila: Alexandra Foltánová

VTIP OD HARRYHO

Sliepka jariabka si pokojne zobe a hrabe v lese, keď tu zrazu začuje zvuky strojov ako pracujú na výstavbe lesnej cesty. Po chvíľke pozornosti venovanej okoliu ju ruch prestane zaujímať a venuje sa ďalej zobaniu. O niekoľko dní si opäť zobe, no vtom počuť z lesa zvuky motorovej pily. Nejaký čas sleduje ako miznú odpílené stromy ale nakoniec sa aj tak pustí do zobania. Asi po týždni sliepka zazrie v blízkosti svojho biotopu novopostavenú pštrosiu farmu. Prekvapene ju pozoruje, stavbu, výbeh, pštrosy. Keď však zbadá pštrosie vajce, ktoré ešte v živote nevidela poznamená: „Ja ale toto fakt neznesiem...“

NPR BOKY

Legenda vraví, že ak sa dievčina dotkne Čertovej skaly, tak do roka a do dňa otehotnie. Ak sa nebojíte, choďte vyskúšať. Je však pravdepodobnejšie, že namiesto vyplnenia legendy vám ostanú iba krásne zážitky z kvitnúcich driebňov na jar, žltých dubov na jeseň a počas celého roka nepochopenie nad tým, ako to, že tá skala ešte nepadla...

NPR Boky (s rozlohou 176,49 ha) bola vyhlásená v roku 1964 z dôvodu ochrany jednej z najsevernejších lokalít teplomilných a suchomilných rastlinných a živočíšnych druhov s výskytom zaujímavých geomorfologických útvarov.

Geologické podložie tvoria heterogénne vulkanické produkty, andezitové aglomeráty a tufy, ktoré v dôsledku nerovnomerného zvetrávania podmienujú

vznik kamenných morí, sutí, brál a iných zaujímavých skalných útvarov, z ktorých vyniká staticky vyvážený andezitový balvan (sopečná bomba) – Čertova skala.

Najhodnotnejšie lesné porasty s dubom cerovým a ostatnými prirodzenými sprievodnými drevinami majú charakter pôvodného prírodného lesa a patria medzi najstaršie na Slovensku (220 až 250 rokov).

Sopečná bomba Čertová skala

Pozoruhodnosť územia potvrdzuje aj výskyt šiestich typov biotopov európskeho významu. Aj preto sú územím európskeho významu a patria do siete Natura 2000.

V roku 1978 bol otvorený náučný chodník s 13 zastávkami prechádzajúci naprieč územím, v dĺžke 5,1 km. Na celom území platí najvyšší, 5. stupeň ochrany.

× Ako sa tam dostať ×

Z Budče: Vystúpte najlepšie na zastávke Budča- pri veži a pokračujte rovno po starej ceste na Žiar nad Hronom (smerovník pri zastávke Vás tam navedie). Kus cesty pôjdete po krajnici bez chodníka a keď zbadáte vpravo značku do lesa, odbočte.

Privíta vás 1. panel Náučného chodníka Boky. Dávajte si pozor, aby ste omylom nešli po lesnej ceste nahor do kopca, ale držte sa stále na úpätí, miernom svahu nad cestou. Cesta je miestami horšie viditeľná. Po čase sa zakľukatí do lesa a zvuk áut k vám nebude už tak doliehať. (Tip: cesta pohodovým tempom trvá zvyčajne kratšie, ako píše na značkách.)

Z Budičky: Vystúpte na zastávke Trnie-Budička (konečná) a pokračujte po ceste vľavo. Nasledujte smerovník. (pozn.: nemáme odskúšané...)

Zdroje:

www.chkopolana.eu/news/narodna-prirodna-rezervacia-boky
ŠOP SR: Boky a Rohy. Natura 2000

Pripravili, foto: Aďa Uherková, Veronika Mizeríková

PROJEKT ČAROVNÉ MIESTA JAVORIA

Myšlienka vypracovať tento projekt vznikla v organizácii Pospolitosť pre harmonický život. Cieľom projektu je pomôcť najmä mladým ľuďom a deťom vnímať hodnoty životného prostredia ich domova v pohorí Javorie a cez interaktívne metódy environmentálnej výchovy (ako je pobyt v prírode a hry v prírode) aj vytvoriť databázu hodnotných území deťmi zo škôl z okolia.

Pomáhať pri tomto mapovaní majú najmä odborníci – študenti Technickej univerzity a iní milovníci prírody, ktorých projekt nadchol a dané územie poznajú.

Tieto zmapované hodnotné prvky pohoria

budú následne zaradené do procesu nového vyhlasovania chránených území a chránené zákonom alebo obcou Pliešovce ako obcou chránené územie.

Študenti a absolventi Technickej univerzity majú vďaka projektu možnosť skúsiť si v praxi mapovať územia, spolupracovať s deťmi a niečo nové sa naučiť.

Projekt prebieha od septembra 2012 a predpokladá sa jeho trvanie do júna 2012. Do terénu sa bude chodiť s deťmi v priemere raz za mesiac. Všetky stretnutia by sa mali konať na lazoch v Zaježovej v ekocentre Sekier a Polomy, v nádhernej málo človekom narušenej prírode.

Pripravila: Nika Selecká

„Aj keď sa kamene kotúľajú, zostávajú neústupné“

__VODA - PÔDA - VEGETÁCIA - ČLOVEK (I. časť)

...dnes pršalo- tak trochu- nie moc, v lese ani nebolo poznať. Potok tečúci 10 km v otvorenej krajine, sa premenil na kakaový prúd. A to ledva dosiahol priemerný prietok. Počas leta mal žalostne nízku hladinu. Voda hučí prúdom po suchých obnažených poliach. Pstruhy v potoku sa nechávajú dočasne splaviť do nižších riek v nádeji že nebudú mať zapchaté žiabre čiastočkami pôdy... Erózia na poliach je nepredstaviteľná... a pôda ostáva suchá -nič poriadne nedokázalo vsiaknuť...

Zásadný rozdiel medzi odvodnenou krajinou a krajinou dostatočne zásobenou vodou, spočíva v spôsobe disipácie slnečnej energie - t.j. v premene na ďalšie formy energie. Z toho vyplýva, že pozemské ekosystémy môžu aktívnou reguláciou tokov vody výrazne ovplyvňovať distribúcie slnečnej energie do dvoch hlavných foriem- citeľné a latentné teplo. Vo vplyve na transformácie slnečného žiarenia má podstatný význam vegetácie v krajine na klímu.

Osud prichádzajúcej slnečnej energie výrazne závisí od prítomnosti vody v ekosystéme, ktorá ovplyvňuje distribúciu energie medzi tieto dva hlavné toky tepla. Citeľné teplo sprevádza zvýšenie telesa. Latentné teplo je množstvo energie spotrebované vodou aby sa premenila na paru tej istej teploty.

Rastliny spolu s poskytovaním tieňa, za daných podmienok prítoku energie ochladzujú a chránia pôdu, ale najmä optimalizujú množstvo vody, ktorá by sa inak z pôdy do atmosféry veľmi rýchlo vyparila. Transpirujúce rastliny- najmä stromy sú perfektnými klimatizačnými zariadeniami Zeme.

Predstavme si strom s priemerom koruny 10m. Na premet koruny 80m² dopadne za deň 450m kWh slnečnej energie. Ak je takýto strom dobre zásobený vodou, transpiruje 400 l vody za deň. Na premenu vody z kvapalného skupenstva na vodnú paru sa spotrebuje 280kWh slnečnej energie. To predstavuje rozdiel medzi tieňom slnečníka a stromu. V priebehu dňa takýto strom má chladiaci výkon 20-30kW.

Podstatné je, že sa energia slnka prenáša a uvoľňuje až pri kondenzácii na chladných miestach. Takto sa vyrovnávajú teploty v čase a priestore. Chladnejší vzduch má nižšiu kapacitu nasýtenia vodnými parami (do ohriateho vzduchu sa vmestí viac vodnej pary po stupeň nasýtenia). Preto les v dostatočnej rozlohe udáva podmienky s vyrovnanším priebehom zrážok.

Mierne teplotné rozdiely povrchu krajiny pokrytej vegetáciou neindukujú (nespôsobujú) prívateľný typ spadú zrážok, ako sa to deje v presušenej krajine. Jedným z paradoxov je teda to že proti vode sa

najlepšie bráni vodou.

Veľkoplošné odvodnenie a odstraňovanie vegetácie je spojené s uvoľňovaním ohromného množstva tepla a s vytváraním tzv. horúcich platin v krajine. Citeľné teplo z 10km² odvodnenej krajiny (malé mesto) za slnečného dňa je porovnateľné s výkonom všetkých elektrární v celej SR (6000 MW). Pokles výparu o 1 mm za deň na celkovej ploche Slovenska (49035 km²) spôsobuje uvoľnenie citeľného tepla cca 35000 GWh za jediný slnečný deň.

Úloha človeka v krajine nie je docenovaná. Odvodnenie krajiny a strata trvalej funkčnej vegetácie má negatívny dopad na režim dažďových zrážok a na rozloženie teplôt. Postupne sa stávame obeťmi degradácie rozsiahlych, pôvodne úrodných oblastí a ich premeny na púšť.

Podmienkou tlmenia klimatických zmien je obnova základných ekologických funkcií krajiny, ktorá je úzko spojená s návratom vody a vegetácie do krajiny. Týmto funkciami máme na mysli mäkkú disipáciu slnečnej energie prostredníctvom kolobehu vody, pohlčovanie CO₂ a zadržiavanie živín a látok v krajine.

Návrat vody do krajiny môže mať len pozitívne efekty. Rozumným hospodárením s vodou a s vegetáciou tlmíme klimatickú zmenu na lokálnej úrovni, ak to budeme robiť na veľkých plochách – môžeme očakávať zmenu na globálnej úrovni.

Horúce „ostrovy“ (mestá, veľkoblukové polia) pomaly, ale isto menia prúdenie oblačnosti a pohyby vetrov nad svojím územím i v jeho okolí. Predovšetkým v lete vytlačujú zrážky do chladnejších horských oblastí, čo následne zvyšuje riziko vzniku extrémnych prívateľných dažďov v horských oblastiach a povodní ohrozujúcich horské údolia ale aj sídla v nížinách a pozdĺž riek. A tu máme oveľa priamejšiu a logickejšiu kauzalitu zmien klímy a rastu extrémov počasie ako je vplyv 30% nárastu nepatrného obsahu CO₂ v ovzduší za posledných 150 rokov.

Urýchlenie odtoku dažďovej vody z územia, zníženie infiltrácie vody do pôdy a nedostatok vegetácie spôsobujú prehrievanie povrchu krajiny a postupnú

zmenu mikroklimatických podmienok územia. Úbytok vody z malého vodného cyklu súvisí priamo s rastom extrémov počasie a s klimatickými zmenami.

Špecifikum výpadku vody spočíva v tom, že nech je akokoľvek malý, prejaví sa takmer okamžite nasýtenosťou povrchu pôdy vodou, pretože prebieha postupne od vrchnej časti pôdného profilu či hladiny podzemnej vody smerom dolu k nepriepustnému podložíu.

Znížením nasýtenosti povrchu pôdy vodou sa znižuje schopnosť krajiny odparovať vodu a zvyšuje sa podiel slnečnej energie, ktorá sa mení na citeľné teplo. Viac vysušená a zároveň vytvrdnutá pôda prijíma pri ďalších zrážkach novú dažďovú vodu ťažšie a zastavané plochy dažďovú vodu automaticky odvádzajú čo najrýchlejšie preč zo svojho územia. Vysušená pôda sa prehrieva a vytvára tepelné ostrovy, ktoré odsúvajú zrážkovú činnosť mimo svoj dosah.

Každou ďalšou obrátkou vodného cyklu sa pôsobením týchto faktorov objem vody vo vodnom cykle nad príslušným územím o malé množstvo zníži. Pri dlhodobom pozorovaní môžeme zaznamenať trend trvalého poklesu vodnej bilancie územia. Keďže systematické postupné pretváranie povrchu Zeme má globálny charakter, nastáva synergický efekt, mikroprocesy prerastajú do makroprocesov...

Regióny, ktoré sú najviac presušené, sú i najviac postihované extrémnymi prejavmi počasie. Potvrzuje to povodie Dunaja, Moravy Tisy a Prutu. Paradoxne vznik ničivejších častejších povodní ľuďom bráni vidieť, že ich kraj sa odvodňuje...

Paradoxom je aj to, že pôda čiastočne nasýtená vodou je schopná absorbovať ďalšiu vodu lepšie ako presušená pôda. Ak spadnú zrážky na zhrnutú presušenú pôdu, vsakovanie nastáva až po niekoľkých desiatkach minút. V prvých minútach sa pôda správa ako nepriepustný povrch. Tá istá zrážka, ktorú by krajina nasýtená vodou ľahlo absorbovala, sa vo vysušenej krajine mení na povodňové situácie.

To znamená, že povrch bez možnosti odparovať vodu vytvára nielen priaznivé

podmienky na vznik extrémnych prejavov počasia ale aj stupňuje ich následky.

Hlavný princíp spočíva v umožnení vsaku vody do pôdy, jej nasýtení, vo vytvorení zásob podzemných ale aj povrchových vôd a podpore rastu vegetácie, ktorá pôsobí ako klimatizačný ventil medzi pôdou a atmosférou.

Kapacita pôdy je rádovo väčšia ako objem tých najväčších umelých nádrží v krajine. Ponechanie neošetrovaných horúcich platní v krajine znižuje účinok opatrení vykonaných v ich blízkosti, ba niekedy ich priamo ohrozuje.

Aké nás čakajú úlohy?

Rozvíjať, využívať a podporovať plošné ekosystémové zadržiavanie dažďovej vody v povodiach. To znamená docieľiť revitalizáciu mokradí a vodných tokov, lesy s vysokou retenčnou schopnosťou (dostatočné množstvo mŕtveho dreva = obrovské špongie); diverzifikovanú poľnohospodársku krajinu = polia s remízkami, neodkanalizovávať dažďovú vodu z miest... Proste kopec roboty s ktorou sa práve začalo na myšlienkovú úroveň...

2. krok Vzdeláť kompetentných a masy ľudí...

3. krok priama realizácia v krajine.

Literatúra:

RiplW., Management of Water Cycle and energy Flow for Ecosystem Control- The energy - Transport_ reaction (ETR) Model, Ecological modeling 78, 1995

Hutjes, R. W. A., Kabat, A., Running, S. W., Shuttleworth, W. J. et al. 1998. Biospheric Aspects of the Hydrological Cycle. Journal of hydrology, 212-213.

Kravčík, M., Pokorný, J., Kohutiar, J., Kováč, M., Tóth, E., Voda pre ozdravenie klímy- Nová vodná paradigmy, 2007

Pripravila: Ivka Kalafusová

STOPOM CEZ KOSOVO? DOPAROMA KOHO TO BOL NÁPAD?

Zastavuje čierne BMV s tmavými sklami. Okno spolujazdca zlezie až na doraz a z vnútra začut iba „Šprechenzi dojč?“ Odpoveďou mu bolo „Nou, Inliš“. Tak nám len ukázal aby sme nahodili ruksaky a sadli k nemu.

Kdesi v Srbsku blízko hraníc s Kosovom

Cestu lemujú husté bukové lesy. Kde tu občas zazriem vojakov, tankové barikády alebo zvyšky čohosi, čo by mohol byť bunker. V srbsktine sa nás pýta, kam máme namierené. Zo mňa vychrlí Priština gorod. Oči mu ba priam z jamôk nevyskočia. Mňa prekvapuje jeho reakcia ale vzápätí vysvetľuje: No! Stop! Nechodiť tou cestou. Karabinieri, Milicia, popri tom gestami znázorňuje vojakov so samopalmi. Granica Kosovo – basa. Vysoko v gorach. Vy problemo, no premit, STOP. Z toho čo povedal a ukázal sme usúdili, že s týmto hraničným prechodom asi nemajú veľmi dobre skúsenosti. No napriek tomu sme ho prehovorili, aby nás tam vzal. Ak by sme to mali obchádzať, bolo by to ďalších 230 km.

Hraničný prechod do tlamy levovej

Vodičovi dávam do rúk naše pasy. Ten ich ďalej posúva hlavnému policajtovi. Čosi sa pýta šoféra, ktorý mu odpovedá v albánskom jazyku. Jedine z toho čo som rozumel, bolo slovíčko SLOVAKAI. Policajt náhle otvára dvere auta a vrieska na nás OUT! Baggaže! Kastoms. Behom sekundy sa pri nás zbehlo asi 10 vojakov so samopalmi pripravenými konať. Asi traja pohraničiami siahli na svoju zbraň za opaskom, aby v prípade potreby šetrili sekundy. Opatrne sme vyliezli z auta. Keď som zabuchol dvere asi som vystrašil dvoch vojakov, pretože zrazu zmenili uhol kam mierili a ja som zrazu vo vnútri hlavne mohol vidieť guľku, ktorá tam čakala na pokyn k letu. Srdce si v šoku na chvíľu dalo pauzu.

Dvihol som ruky ako v americkom filme na znak, že nie som ozbrojený. Hlavný policajt len otvoril kufor, ukázal na naše ruksaky a zvrieskol bagááááž. Doplo nám obom, že asi chce vidieť obsah a preto sme pomaly začali vybaľovať. Tričko, plavky, slipy, načatý chleba, nakradnuté broskyne. Všetko pomaly.

Samopale asi nie sú hračky ako som si myslel

BOMB!!! Zvrieskol jeden z nich a všetci namierili samopale na Kamoša. Stáť som, keď som si uvedomil, čo práve vyfukuje. Ešte aj vtáky na stromoch stíchli. Len veľmi pomaly uvoľnil horné veko a povedal „Ešus“ s výrazom tváre dúfajúcim pochopenie. Po chvíľke ticha policajt povedal: „Jaa, frištiken“ a začal sa z chuti smiať. To uvoľnilo náladu celej skupiny a my sme sa

v ich očiach rázom premenili z maskovaných teroristov na (ne)obyčajných turistov. S úsmevom na tvári a vtipkovaním sme sa zbalili, dali nám po pečiatke do pasov a my sme úspešne prekročili hranice Kosova.

Ešte dlho som premýšľal, čo v nich vyvolalo takúto reakciu. Strach, opatrnosť, profesionalita alebo nedávna skúsenosť? Je vôbec dobré, že som tu na cestách, v krajine, kde ľudia po sebe ešte včera strieľali? Čo nám prinesie zvyšok tohto tripu po Balkáne? Toto je ešte len začiatok. A tak som etapu uzavrel myšlienkou: človek by mal život žiť, nie sa oň stále báť, tak nech je ako má byť.

Pripravil, foto: KuKo

NOVINKY Z EKO-ENVIRO SVETA

© POKLAD SEVERNEJ POLOGULE

Pred mnohými rokmi obývateľná krajina, dnes uväznená pod obrovským pevninským ľadovcom na seba čoraz viac púta pozornosť. Grónsko nám pomaly odhaľuje svoju stáročia skrytú tvár a dáva nám tak možnosť bližšie preskúmať jeho pestrú minulosť. Na druhej strane prispieva k rozvoju turizmu ako aj ťažobnému priemyslu pretvárajúcemu povrch krajiny. Budeme svedkami jeho premeny?

Grónsky masívny pevninský ľadovec je na ústupe už dlhšiu dobu a jeho tempo je čím ďalej rýchlejšie. Ľad sa už netopí len na okrajoch, ale aj vo vnútri, čím vytvára úchvatné jazerá a rieky, ktoré svojou kryštalovou priehľadnosťou a veľkosťou spadajú

k tým najkrajším miestam na svete.

Tieto pozoruhodné úkazy nám však prinášajú aj nie celkom priaznivé poznatky. Voda z riek padá do hlbokých dier, ktoré siahajú až na samé dno ľadovca a nadnášajú ho.

To spôsobuje jeho dynamický pohyb smerom k moru, ktorý je momentálne zameraný na 40 metrov za deň, čím patrí medzi najrýchlejšie sa pohybujúce ľadovce.

Zatiaľ najobávanejšia chvíľa prišla tento rok v júli, kedy sa kvôli nadpriemerne vysokým teplotám vzduchu a vody začalo topiť približne 97 % grónskeho ľadovca. Pri takomto trende by sa celý ľadovec roz-

pustil už za pár rokov, čo by predstavovalo obrovské riziko nie len pre ľudí bývajúcich na pobrežných oblastiach, ale zasiahlo by to všetky tvory na zemi.

Mnohí ľudia si neuvedomujú aké následky to môže mať, avšak ešte horšie je, keď sa tomu ľudia vyhýbajú a myslia si, že sa ich to netýka. Zodpovednosť zostáva na nás a len my môžeme zmeniť budúcnosť našich potomkov.

(Zdroj: <http://www.mladyvedec.sk/archiv/archiv-siesteho-cisla/134-gronsko.html>)

Pripravila: Rozália Ilečková

© STROM ROKA 2012

Víťazom ankety Strom roka je tento rok údajne najhrubší strom na Slovensku s obvodom kmeňa 930 cm – platan javorolistý z Komjatíc (okres Nové Zámky). Jeho vek sa odhaduje na 400 rokov. Bude tak reprezentovať Slovensko v súťaži Európsky strom roka.

Na 2. mieste sa umiestnila lipa malolistá z Opinej (okres Košice) a tretie miesto patrí orechu čiernemu zo Sereďe.

O poradi dvanástich stromov - finalistov rozhodlo 14.251 hlasov. Zo 70 nominácií vybrala porota 12 finalistov. Hlasovať za svoj strom mohol každý, prostredníctvom SMS správy, hlasovacieho lístka, poštou alebo na internetovej stránke. Víťazný platan získal dendrologický posudok a finančný príspevok na ošetrovanie vo výške 333 EUR. Rovnakú peňažnú odmenu, ktorá môže byť použitá na ich ošetrovanie alebo úpravu okolia, získali aj stromy na 2. a 3. mieste.

Poslaním ankety je upozorniť na staré, vzácne či ohrozené stromy a vzbudiť záujem ľudí o životné prostredie. Patrónom 10. ročníka bol spevák Peter Lipa.

(zdroj: www.ekopolis.sk)

Pripravila: Aďa Uherková

PRE ĽAHŠIU CESTU A TVORIVÚ MYSEĽ

Myšlienky, ktoré volíme, sa podobajú na farby, ktorými kreslíme na plátno svojho života.

Luisa Hey

Všetko začína myšlienkou. (Nie prácou ako bolo možné čítať na pedvolebných plagátoch.) Aké sú, respektíve aké majú byť užitočné myšlienky pri ceste človeka k zdravému životnému prostrediu presiaknutého krásou? ...Tvorivé, plné predstav a obrazov, smerujúce k **vedomiu, že človek môže naozaj žiť v harmónii so Zemou.** (...paradoxne aj napriek tomu čoho sme dnes svedkami)

Ver tomu, takáto krajina, kde človek žije v súzvuku (frekvenčne v harmónii) so Zemou naozaj existuje... a nie iba v predstavách. S tvrdením, a s presvedčením, že človek pri hockorej činnosti iba poškodzuje Zem, sa stáva snaha o za-

chovanie životodarného životného prostredia iba nekonečný neprijemný boj... Človek disponuje možnosťou pôsobenia na vlastné vyžarované torzné pole - rytmickosť dýchania, vnútorná pohoda, kontrola myšlienok, jóga... Výmena slov, myšlienok, je výmena silných nábojov energie. A to je už Vedecký poznatok!

Informácia myšlienok pretrváva v podobe torzných polí (zatočenie fyzikálneho vákuu). Myšlienky a pocity sú torziónni. **Žijeme pre krásu - tvorenie pozitívnych pocitov - vibrácií, ktoré sú v podobe informácie zachované v informačnom poli vesmíru.**

Torzný efekt, to jest zakrucovanie polí super vysokých frekvencií, má veľký evolučný zmysel - vo vnútri zakrútených polí zostávajú informácie. Táto informácia má taktiež spätné pôsobenie na torzné polia tak, že spôsobuje ich skomplikovanie v záujme lepšieho zachovania informácie. Spoločným vyžarovaním pozitívnych myšlienok a pocitov sa - tento efekt znásobuje. Poďme teda do toho spoločne a torzné polia roztočme poriadne doprava, až tá informácia riadne zahreje vesmír

Pripravila: Ivka Kalafusová

OSEMSMEROVKY

E	T	A	R	W	O	L	F	S	A	A	I	E	G	E
A	I	C	E	S	H	E	E	T	E	S	V	R	L	N
R	D	A	I	R	P	V	O	E	S	F	S	U	O	I
T	I	N	C	E	L	E	C	U	U	C	P	T	B	L
H	S	I	A	V	A	L	E	H	C	H	E	A	A	E
Y	A	M	L	I	C	R	A	O	V	A	E	N	L	R
T	S	A	G	R	E	E	N	L	A	N	D	S	W	O
I	T	L	T	U	N	T	O	E	S	G	N	U	A	H
C	E	G	A	N	I	A	R	D	T	E	U	R	R	S
O	R	R	E	N	L	S	T	F	R	O	O	F	M	E
L	A	K	E	S	C	S	H	R	E	O	W	A	I	F
E	U	N	R	F	E	E	D	B	A	C	K	C	N	I
V	T	C	O	L	D	M	K	I	M	D	S	E	G	L

Vyhodnotenie tajničiek na zadnej strane

ANIMAL
COLD
CONTINENT
DECLINE
DISASTER
DRAINAGE
EARTH
FEEDBACK
FLOW RATE
GLACIER
GLOBAL WARMING
HOLE
CHANGE
ICE SHEET
ISSUE
LAKES
LAND

LIFE
MESS
NATURE
NORTH
OCEAN
PLACE
RIVER
SEA
SHORELINE
SPEED
STREAM
SURFACE
VAST
VELOCITY
WATER LEVEL
WOUND

AGÁT
BAZA
BORIEVKA
BOROVICA
BREŠT
BREŠTOVEC
BREZA
BRUSNICA
BUK
CERCÍDOVNÍK
ČEREŠŇA
DRIEŇ
DUB
FUKSIA
GAŠŤAN
HLOH
HRAB
HRUŠKA
IMELO
JABLOŇ

JARABINA
JASEŇ
JAVOR
JAVOROVEC
JEDĽA
JELŠA
KALINA
LIESKA
LIPA
PLATAN
RUŽA
SLIVKA
SMREKOVEC
TIS
TOPOľ
TUJA
VRES
VRBA
ZOB

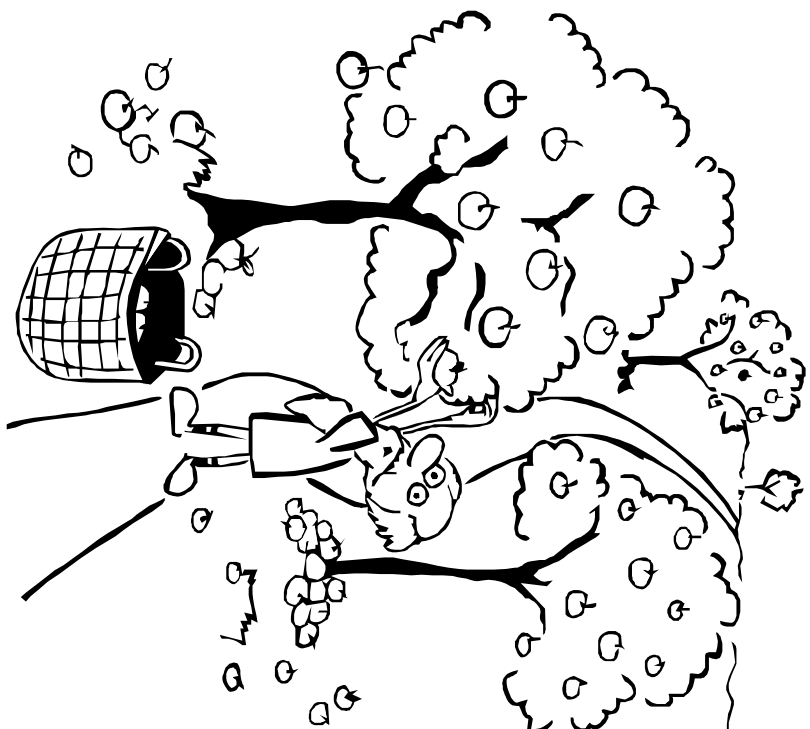
Ň	A	V	Ř	B	A	N	I	L	A	K	H	J	A	A	Č
E	O	R	D	R	I	E	Ň	V	Í	R	B	U	K	B	Č
K	S	L	A	E	A	G	Á	T	U	K	S	V	S	R	E
A	Z	A	B	Z	C	K	R	Š	Í	H	E	Ú	E	E	R
J	O	I	R	A	C	E	K	N	L	I	A	N	I	S	E
A	B	M	U	K	J	A	V	O	R	U	Ž	A	L	T	Š
V	R	E	S	E	E	O	H	O	Ď	H	J	T	A	O	Ň
O	T	L	N	L	D	U	B	P	K	U	R	Š	K	P	A
R	I	O	I	Í	L	O	P	O	T	E	I	A	V	L	Š
O	S	P	C	S	A	I	S	K	U	F	R	G	I	A	L
V	A	R	A	N	I	B	A	R	A	J	T	M	L	T	E
E	E	Ú	B	O	R	O	V	I	C	A	Ň	E	S	A	J
C	E	V	O	T	S	E	R	B	A	R	H	P	I	N	A

TAJNIČKA: slovenské príslovie

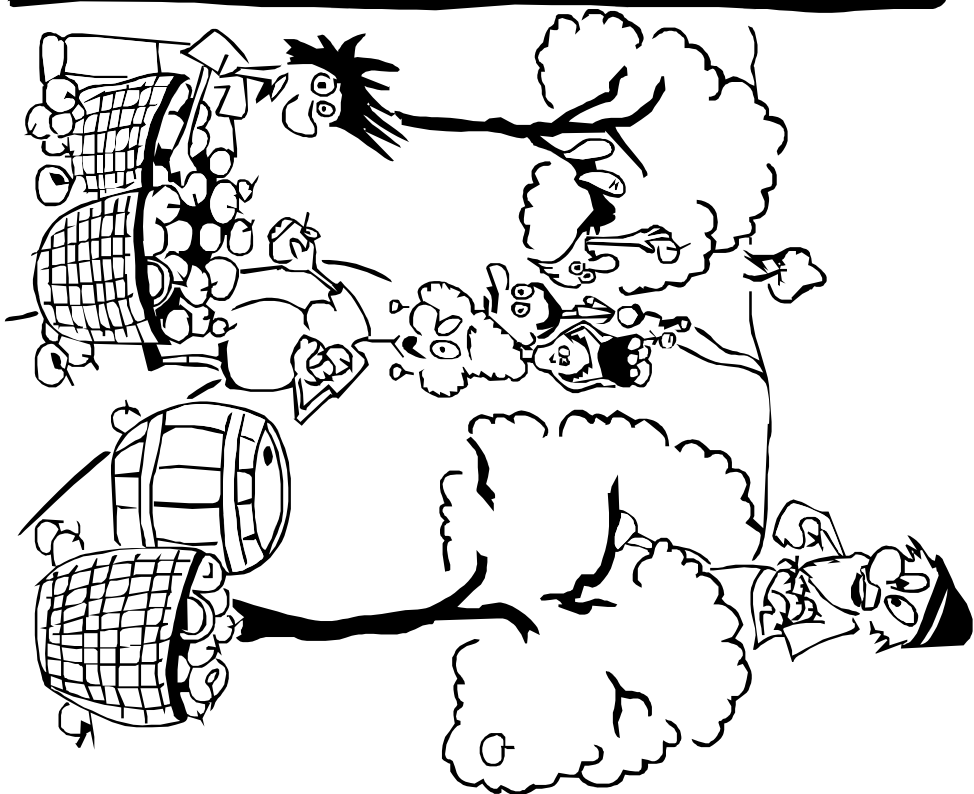
Pripravila: Rozália Ilečková

ZORGANIZOVALI SME JESENNÉ DOBROVOLNÍCKE OBERAČKY JABÍK. TAKTO DOPADLI:

OBERAČKA NA ŠTAVU

OBERAČKA NA PÁLENKU

AUTOR: Feri Cimerman

eFEekt

Ročník V., 9. číslo

(šéf)Redaktori: Aďa Uherková, Veronika Mizeríková

Ilustrátori: Feri Ďuriančík, Feri Cimerman

Grafická úprava: Veronika Mizeríková

Tlač: Vydavateľstvo Technickej univerzity vo Zvolene

Kontakt: casopisefeekt@gmail.com

Časopis vychádza s finančnou podporou

Fakulty ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene

Tlačený na recyklovanom papieri

YXHODNOTENIE OSEMSMEROVTEK
1: Save future for our kids
2: Aj červík sa skrúca, keď ho pristúpia